

VÝBĚR DŮLEŽITÝCH ROZHODNUTÍ
EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA
PRO JUSTIČNÍ PRAXI
Z POHLEDU NEJVYŠŠÍHO SOUDU
4/2015

OBSAH

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti číslo 73560/12 ve věci Constancia proti Nizozemí	s. 5
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti číslo 6884//11 ve věci Cestaro proti Itálii	s. 13
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti číslo 22432/03 ve věci Chinnici proti Itálii	s. 26
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti číslo 64569/09 ve věci Delfi AS proti Estonsku	s. 34
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti číslo 22037/13 ve věci Cannone proti Francii	s. 55

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

TŘETÍ SEKCE

3. března 2015

VĚC CONSTANCIA

(rozhodnutí ve věci *Constancia proti Nizozemí, stížnost č. 73560/12*)

Dotčené články Úmluvy:

článek 5 odst. 1 písm. e)

Odkazy na českou právní úpravu:

článek 8 Listiny základních práv a svobod,

§ 99, § 100, § 123, § 140 a § 141 trestního zákoníku,

§ 116 trestního řádu,

§ 58 zákona o soudnictví ve věcech mládeže

Klíčová slova:

Duševní porucha – ochranné léčení – zabezpečovací detence – vražda – zabití

K podmínkám pro uložení ochranného léčení a zabezpečovací detence a ke zjišťování existence duševní poruchy v případě odmítnutí součinnosti vyšetřované osoby se znalcem

Autorský komentář:

Problematika ukládání ochranného léčení a zabezpečovací detence, popřípadě rozhodování o jejich modifikacích či dalším trvání, se dostala do popředí zájmu laické i odborné veřejnosti, zejména v souvislosti se „žďárskou tragedií“, kdy předmětem diskuse byly jak otázky efektivity výkonu těchto ochranných opatření, tak zákonných podmínek pro jejich ukládání, možnosti změny způsobu jejich výkonu a doby jejich trvání.

Vnitrostátní úprava institutů ochranného léčení a zabezpečovací detence a podmínek pro jejich obligatorní uložení (srov. § 99 a § 100 tr. zákoníku) je souladná s požadavky Úmluvy na ochranu osobní svobody zakotvenými v článku 5 odst. 1 a ve vztahu ke zbavení svobody osoby duševně nemocné pak konkrétně pod písmenem e) tohoto článku. Z předloženého rozhodnutí lze dovodit tři minimální podmínky, za jejichž splnění lze zbavit osobu duševně nemocnou osobní svobody: 1) bezpečné zjištění existence duševní poruchy na základě znaleckého posudku, 2) nebezpečnost pobytu této osoby na svobodě vyplývající ze závažnosti zjištěné duševní poruchy a 3) závislost pokračování ve zbavení osobní svobody na dalším trvání této duševní poruchy.

Ve vztahu k první z výše uvedených podmínek věnoval Soud pozornost situaci, kdy vyšetřovaná osoba odmítla jakoukoli součinnost se znalcem při vyšetření

svého duševního stavu. V takovém případě musí být opatřen znalecký posudek k posouzení jejího duševního stavu alespoň na podkladě jiných dostupných informací (např. na základě nařízeného pozorování této osoby ve zdravotnickém ústavu, dřívějších lékařských vyšetření, projevů a chování této osoby). Tedy bez ohledu na absenci součinnosti se znalcem, lze na základě provedeného dokazování učinit závěr o tom, že osoba aktuálně trpí takovou duševní poruchou, byť nebyla přesně určena její povaha, která opodstatňuje obligatorní uložení ochranného léčení nebo zabezpečovací detence. Povinnost přibrat znalce z oboru psychiatrie k vyšetření duševního stavu vyplývá z § 116 odst. 1 tr. ř. (u mladistvých jde o přibrání dvou znalců ve smyslu § 58 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže). Na případy, kdy nelze duševní stav vyšetřit jinak, pamatuje ustanovení § 116 odst. 2 tr. ř., resp. § 58 odst. 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

SKUTKOVÝ STAV

Dne 1. prosince 2006 stěžovatel, ozbrojený kuchyňským nožem, vnikl na základní školu v Hoogerhiede, kde v jedné ze tříd našel osamoceného osmiletého chlapce, kterého několikrát bodl do krku a hrdla a poté ho nechal na následky činu zemřít. Po zatčení byl stěžovatel za účelem lékařské prohlídky přemístěn do Centra Pieter Baan v Utrechtu (dále jen „PBC“), na pozorovací kliniku, která náleží Nizozemskému institutu forenzní psychiatrie a psychologie. Stěžovatel však při prohlídce odmítl spolupracovat, čímž zapříčinil neschopnost expertů této kliniky k vypracování znaleckého posudku tykajícího se jeho duševního stavu.

Rozsudkem soudu prvního stupně ve městě Breda ze dne 6. září 2007 byl stěžovatel uznán vinným trestným činem zabití, za což byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 12 let. Dále bylo stěžovateli rozsudkem nařízeno na základě rozhodnutí státu (dále jen „TBS“) umístění do vazební kliniky.

V odůvodnění soud konstatoval, že:

„Podezřelý byl přijat do PBC, kde odmítl při vyšetření spolupracovat, tudíž nebylo možné vyvodit závěr, zda trpí duševní chorobou či nikoliv. Bylo proto na soudě prvního stupně, aby na základě dostupných informací potvrdil či vyvrátil existenci duševní choroby.

V této souvislosti soud poukázal, že v dřívější trestní věci z roku 2004 byl stěžovatel podroben vyšetření psychologa, při kterém spolupracoval a byly u něj diagnostikovány antisociální a narcistické rysy osobnosti, avšak s ohledem na jeho věk a neúplně vyzrálou osobnost se závěr o neadekvátním mentálním vývoji jevil jako předčasný. Stěžovatel byl přesto povinen podrobit se léčbě v institutu v Haagu a obligatornímu dohledu probačního a sociálně-rehabilitačního střediska. Léčba nebyla s ohledem na jeho odmítavý přístup dokončena a podezřelému se nepodařilo vybudovat stabilní a harmonický život.

Experti PBC indikovali, že u stěžovatele existuje mnoho náznaků výskytu duševní choroby a neadekvátního vývoje mentálních složek osobnosti. Konečně soud prvního stupně zdůraznil, že skutek, kterého se stěžovatel dopustil bez jakéhokoliv motivu, nemohl být spáchán lidskou bytostí se zdravým mentálním vývojem. Na základě výše zmíněných důvodů nemohl soud dopět k jinému závěru než k tomu, že stěžovatel v době spáchání činu trpěl duševní poruchou, případně nedostačeným vývojem svých mentálních schopností.

Rozhodnutí soudu prvního stupně napadl stěžovatel a statní zástupce odvoláním. Rozsudkem odvolacího soudu ve městě Hertogenbosch ze dne 26. února 2008 byl stěžovatel uznán vinným trestným činem vraždy a vzhledem k nemožnosti zjištění jakýchkoliv závěrů ohledně jeho mentálního stavu ze zprávy expertů PBC byl odsouzen k doživotnímu trestu odnětí svobody.

Dne 17. listopadu 2009 Nejvyšší soud zrušil rozsudek odvolacího soudu ve městě Hertogenbosch z důvodů nepřislušnosti tohoto soudu a věc přikázal odvolacímu soudu ve městě Arnhem k novému projednání a rozhodnutí.

Odvolací soud ve městě Arnhem dne 26. srpna 2010 vynesl mezitímní rozsudek, ve kterém nařídil generálnímu advokátovi zjistit, jaké dokumenty z vyšetřovacího spisu byly dostupné expertům z PBC při vypracovávání zprávy o stěžovateli. Dále bylo PBC vyzváno k tomu, aby soudu poskytlo přesné informace, na základě nichž postupovalo, a to společně s audio i audio-vizuální nahrávkou pořízenou v průběhu výslechu stěžovatele, které budou zařazeny do spisu. Ani výslechem znalců z PBC, kteří se podíleli na vyšetření stěžovatele, nezískal soud jednoznačnou odpověď na existenci či neexistenci duševní poruchy u stěžovatele. Stěžovatel přitom v rámci své obhajoby uváděl, že rozmysl nebo předchozí uvážení, které je pro naplnění skutkové podstaty vraždy nutné, nebylo dostatečně prokázáno a také, že experti neprokázali nedostatek mentální složky jeho osobnosti, která je pro uložení TBS zapotřebí.

Dne 18. května 2011 odvolací soud ve městě Arnhem vynesl rozsudek, dle něhož rozmysl nebo předchozí uvážení nebylo prokázáno, a proto byl stěžovatel shledán vinným z trestného činu zabití, nikoliv vraždy. Za to mu byl uložen trest odnětí svobody v délce dvanácti let nepodmíněně a TBS.

K posouzení duševního stavu stěžovatele:

Z předchozí lékařské zprávy, která byla vypracována dne 21. března 2004 v rámci trestního stíhání ozbrojeného přepadení, byl stěžovatel charakterizován jako osoba, která nemá dostatečně rozvinutý smysl pro hodnoty a trpí nedostatkem strachu, jakožto faktoru zabraňujícího páchání trestné činnosti. Dne 21. června 2007 byly u stěžovatele, tehdy ve věku 19 let, konstatovány narcistické a antisociální rysy osobnosti a jiné psychické poruchy, přičemž nebyla vyloučena schizofrenie. Z dodatečné zprávy vypracované dne 27. ledna 2011 vyplynulo, že stěžovatel užívá drogu marihuanu a „žije ve svém světě“.

Soud ve svém rozhodnutí přihlédl také k výslechům svědků, rodinných příslušníků, policejní zprávě a personálu věznice, kteří se shodli na podivném chování stěžovatele.

Po zabití nezletilého J. D. stěžovatel mimo jiné pronesl, že si přál pomoc dětem, které byly uvězněny za zrcadlem, že zaplatil Osiridovi, aby získal znalosti od mrtvých a ty pak využil k získání materiální výhody v současném životě, dále, že přelstil dábla tím, že smlouvu s ním podepsal nikoliv krví, ale vínem, a v neposlední řadě, že právě díky smrti J. D (ke které se však nepřiznal) mu bude objasněn smysl pozemské existence.

Stěžovatel proti rozsudku odvolacího soudu ve městě Arnhem podal dovolání, ve kterém bylo namítáno porušení článku 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy na základě nezákonného uložení TBS, jelikož nebyla dostatečně prokázána existence duševní poruchy. Dne 22. května 2012 Nejvyšší soud rozsudkem odmítl důvody stěžovatelova dovolání, avšak konstatoval, že průběh trestního stíhání nebyl uskutečněn v mezích přiměřené doby a z tohoto důvodu snížil trest odnětí svobody na jedenáct let a sedm měsíců nepodmíněně.

RELEVANTNÍ VNITROSTÁTNÍ ÚPRAVA

21. Článek 37 trestního zákoníku zní následovně:

„1. Soud může rozhodnout, že osoba, která není trestně odpovědná za spáchaný trestný čin z důvodu neadekvátního vývoje nebo patologické poruchy mentálních složek osobnosti, má být umístěna do psychiatrické nemocnice na dobu jednoho roku, to však pouze v případech, že může být nebezpečná sama sobě, ostatním nebo bezpečnosti společnosti či majetku.

2. Soud rozhoduje tak, jak je uvedeno v odstavci 1, pouze pokud již byl předložen odůvodněný, datovaný a podepsaný znalecký posudek nejméně dvou expertů z oblasti behaviorální vědy, a to z různých disciplín. Jeden znalecký posudek je vždy z oblasti psychiatrie, vyhotoven psychiatrem, který byl přítomen vyšetření osoby. Posudky jsou předkládány společně nebo samostatně. Pokud je posudek podepsán dříve než rok před začátkem soudního procesu, může jej soud použít pouze se souhlasem státního zástupce i podezřelého.

3. Druhý odstavec se nepoužije, pokud osoba odmítne spolupráci při vyšetření, které je nutné vykonat pro vypracování znaleckého posudku. Pokud je to možné, znalci z oblasti behaviorální vědy společně nebo samostatně vypracují zprávu s důvody, pro které bylo vyšetření odmítnuto. Pokud je to možné, soud vyžádá další znalecký posudek, který by objasnil vhodnost či potřebnost umístění do psychiatrické nemocnice podle odstavce 1, a rovněž zajistí průpravu, po níž bude osoba ochotna při vyšetření spolupracovat.“

Článek 37a trestního zákoníku zní následovně:

„1. Soud může uložit TBS podezřelému, jehož mentální schopnosti byly neadekvátně vyvinuty nebo patologicky poškozeny v době spáchaní trestného činu, pokud:

a) za trestný čin, který byl spáchán, je možné uložit nepodmíněný trest odnětí svobody v délce čtyři a více let, a

b) vyžaduje to zájem na účinné ochraně společnosti nebo majetku

...

3. Druhý a třetí odstavec článku 37 se aplikují analogicky.

4. Rozhoduje-li soud podle odstavce 1, vezme v úvahu tvrzení obsažené v jiných zprávách a stanoviskách, které by mohly mít vliv na posouzení osobnosti podezřelého, přičemž rovněž zohlední závažnost trestného činu, který byl spáchán, a počet dřívějších odsouzení za trestné činy.“

Článek 37b trestního zákoníku zní následovně:

„1. Soud může rozhodnout, že osoba, která podléhá uložení TBS, má být umístěna do vazební kliniky, pokud to vyžaduje účinná ochrana společnosti nebo majetku.“

Článek 38d trestního zákoníku zní následovně:

„1. Uložení TBS zůstává platným po dobu dvou let, počínaje dnem právní mocí rozsudku.

2. Mimo případy uvedené v článku 38e, délka trvání TBS může být prodloužena, a to na žádost státního zastupitelství, buď na dobu jednoho roku, nebo dvou let, pokud to vyžaduje bezpečnost společnosti nebo majetku. Další prodloužení je možné, pouze pokud návrh zmíněný v článku 37b byl podán.“

Článek 38e trestního zákoníku zní následovně:

„1. Celková délka umístění do TBS nesmí přesáhnout čtyři roky, ledaže je TBS nařízeno v souvislosti s trestným činem, který je spáchán proti fyzické integritě jedné či více osob, nebo pokud ji jakýmkoliv způsobem ohrožuje.

2. Pokud celková délka umístění do TBS není limitovaná, může být prodloužována periodicky, dokud to bezpečnost společnosti vyžaduje.

22. Za trestný čin zabití je možné uložit trest odnětí svobody maximálně na dobu patnácti let (článek 287 trestního zákoníku).

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

K tvrzenému porušení článku 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy

24. Stěžovatel tvrdí, že uložení TBS rozsudkem odvolacího soudu ve městě Arnhem bylo založeno na neobjektivní medicínské expertíze, čímž byl porušen článek 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy, který zní následovně:

„1. Každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost. Nikdo nesmí být zbaven svobody kromě následujících případů, pokud se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem:

...

(e) zákonné držení osob ... osob duševně nemocných ...“

25. Soud zopakoval svou ustálenou judikaturu, podle které osoba nemůže být prohlášena za osobu s duševní poruchou nebo zbavena osobní svobody dokud nejsou splněny minimálně tyto tři podmínky: za první, musí být prokázáno, že osoba trpí duševní poruchou, která byla určena kompetentní autoritou na základě objektivního znaleckého posudku; za druhé, duševní porucha musí vykazovat takový druh či stupeň, který opodstatňuje obligatorní zbavení osobní svobody; za třetí, platnost pokračování ve zbavení svobody závisí na trvání poruchy (srov. *Winterwerp proti Nizozemí*, č. 6301/73, rozsudek ze dne 24. října 1979, § 39, řada A č. 33; *X. proti Spojenému království*, č. 7215/75, rozsudek ze dne 5. listopadu 1981, § 40, řada A č. 46; *Ashingdane proti Spojenému království*, č. 8225/78, rozsudek ze dne 28. května 1985, § 37, řada A č. 93; *Johnson proti Spojenému království*, č. 22520/93, rozsudek ze dne 24. října 1997, § 60, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1997-VII; *Varbanov proti Bulharsku*, č. 31365/96, rozsudek ze dne 5. října 2000, § 45, ECHR 2000-X; *Hutchison Reid proti Spojenému království*, č. 50272/99, rozsudek ze dne 20. února 2003, § 48, ECHR 2003-IV; *H. L. proti Spojenému království*, č. 45508/99, rozsudek ze dne 5. října 2004, § 98, ECHR 2004-IX; *Shtukaturov proti Ruské federaci*, č. 44009/05, rozsudek ze dne 27. března 2008, § 114, ECHR 2008; *Stanev proti Bulharsku*, č. 36760/06, rozsudek velkého senátu ze dne 17. ledna 2012, § 145, ECHR 2012; *X proti Finsku*, č. 34806/04, rozsudek ze dne 3. července 2012, § 149, ECHR 2012).

26. Pokud neexistuje jiná možnost, například z důvodu, že osoba odmítne účast na vyšetření, musí být vyžádán minimálně posudek odborným lékařem vytvořený na základě spisu k předmětné osobě, neboť jinak nelze konstatovat, že duševní porucha byla spolehlivě prokázána. (srov. *X proti Spojenému království*, cit. výše *Varbanov proti Bulharsku*, cit. výše, § 47). Znalecký posudek zkoumá aktuální stav duševního zdraví, nikoliv stavy projevené v minulosti (srov. *Varbanov*, *ibid.*)

27. Zda bude osoba prohlášena za „duševně nemocnou“, závisí výhradně na posouzení národních autorit. Úkolem Soudu je přezkoumávat soulad jejich rozhodnutí s Úmluvou (srov. *Winterwerp*, cit. výše, § 40; *X proti Spojenému království*, cit. výše, § 43; *Luberti proti Itálii*, č. 9019/80, rozsudek ze dne 23. února 1984, § 27, řada A č. 75; *Herczegfalvy proti Rakousku*, č. 10533/83, rozsudek ze dne 24. září 1992, § 63, řada A č. 244; *Stanev*, cit. výše, § 155; *X proti Finsku*, cit. výše, § 150).

28. Nezbytnou složkou zákonnosti zbavení svobody podle článku 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy je absence libovůle. Omezení svobody musí být prokazatelně odůvodněno jako nevyhnutelné (srov. *Witold Litwa proti Polsku*, č. 26629/95, rozsudek ze dne 4. dubna 2000, § 78, ECHR 2000-III; *Enhorn proti Švédsku*, č. 56529/00, rozsudek ze dne 25. ledna 2005, § 36, ECHR 2005-I; se zvláštním

zřetelem k zadržování duševně nemocných osob srov. *Varbanov*, cit. výše, § 46; *Stanev*, cit. výše, § 143; *X proti Finsku*, cit. výše, § 151).

29. Článek 5 odst. 1 Úmluvy poskytuje taxativní výčet důvodů, na základě kterých je možné omezit osobní svobodu, avšak použitelnost jednoho důvodu nevylučuje současné použití důvodu jiného. Zbavení osobní svobody tak může být založeno na vícero důvodech vymezených v článku 5 odst. 1 Úmluvy (srov. *X proti Spojenému království*, cit. výše, § 39 *Eriksen proti Norsku*, č. 17391/90, rozsudek ze dne 27. května 1997, § 76, Sbíрка 1997-III; zejména s ohledem na uložení TBS s umístěním ve vazební klinice v Nizozemí srov. *Erkalo proti Nizozemí*, č. 23807/94, rozsudek ze dne 2. září 1998, § 50 – 51, Sbíрка 1998-VI; *Morsink proti Nizozemí*, č. 48865/99, rozsudek ze dne 11. května 2004, § 61 – 62; *Brand proti Nizozemí*, č. 49902/99, rozsudek ze dne 11. května 2004, § 58 – 59; *Nelissen proti Nizozemí*, č. 6051/07, rozsudek ze dne 5. dubna 2011, § 59; *D. B. proti Nizozemí*, č. 53764/07, rozhodnutí ze dne 5. března 2013, § 53). Soud mimo jiné prohlásil, že v zájmu ochrany společnosti a rehabilitace je při ukládání trestů jistá míra neurčitosti přípustná. (srov. *Van Droogenbroeck proti Belgii*, č. 7906/77, plenární rozsudek ze dne 24. června 1982, § 40, řada A č. 50).

30. I přes existenci mnoha dřívějších psychiatrických a psychologických nálezů nebylo možné stanovit přesnou zdravotní diagnózu, avšak právě díky těmto nálezům z minulosti bylo možné dojít k závěru, že stěžovatelova osobnost je těžce narušena, což mimo jiné dokazuje stěžovatelovo zmatené vyjadřování. Soud konstatoval, že s ohledem na absolutní odmítání spolupráce stěžovatele při vyšetření jeho mentálního stavu byl odvolací soud oprávněn učinit na základě dostupných informací závěr, že stěžovatel trpí duševní poruchou, která je takového stupně nebo druhu, že vyžaduje obligatorní zbavení jeho osobní svobody, a to bez ohledu na skutečnost, že nebyla určena přesná povaha duševní poruchy.

31. Stěžovatel byl uznán vinným ze spáchání extrémně násilného trestného činu, za který mu byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody a ochranné opatření TBS s umístěním do vazební kliniky. Samozřejmě spojitost mezi původním odsouzením a opatřením zahrnujícím umístění ve vazební klinice, vyžadovaná článkem 5 odst. 1 písm. a) Úmluvy, může být narušena, pokud nastane situace, ve které bude učiněno rozhodnutí o nepropuštění anebo o pokračování v detenci založené na důvodech nekorespondujících se závěry učiněnými soudem v odsuzujícím rozsudku. V takovémto případě bude zbavení osobní svobody, byť na počátku v souladu s právem, projevem libovůle, a proto v rozporu s článkem 5 Úmluvy (srov. *Van Droogenbroeck*, cit. výše; *Weeks proti Spojenému království*, č. 9787/82, plenární rozsudek ze dne 2. března 1987, § 49, řada A č. 114; srov. *Eriksen*, cit. výše; *M. proti Německu*, č. 19359/04, rozsudek ze dne 17. prosince

2009, § 88, ECHR 2009). Avšak v posuzovaném případě neexistuje žádný náznak, že by zmíněná situace již nastala.

32. Stížnost je shledána zjevně neopodstatněnou a na základě článku 35 odst. 3 a 4 Úmluvy se zamítá.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně
Prohlašuje stížnost za nepřijatelnou.

(zpracovali JUDr. Antonín Drašík a JUDr. Adrian Matúš)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
ČTVRTÁ SEKCE
7. dubna 2015
VĚC CESTARO
(rozsudek ve věci Cestaro proti Itálii,
stížnost č. 6884/11)

Dotčený článek Úmluvy:
článek 3

Odkazy na českou právní úpravu:
§ 149 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník,
§ 95 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky,
§ 13 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

Klíčová slova:
Mučení – špatné zacházení – policejní násilí – plánování a vedení policejních operací – účinné vyšetřování – obecná opatření

Ke kvalifikaci policejního násilí jako mučení a k přiměřeným vnitrostátním právním prostředkům nápravy

Autorský komentář:
Nejvyšší soud neměl doposud možnost vyjádřit se k přezkumu policejního násilí v kontextu trestného činu mučení a jiného nelidského a krutého zacházení ani k problematice odškodňování policejního násilí. Přestože česká právní úprava, na rozdíl od právní úpravy italské, trestný čin mučení a jiného nelidského a krutého zacházení upravuje, prozatím se neobjevují případy, kdy by tato skutková podstata byla na policejní násilí aplikována. Problematika policejního násilí je navíc diskutována i ve vztahu k náhradě škody. I když v předmětném rozsudku k odškodnění došlo a rozporována byla absence vhodných trestních sankcí, nikoliv absence kompenzačních prostředků nápravy, je rozsudek zajímavý i z hlediska případného návodu pro soudy rozhodující o odpovědnosti státu za škodu a nemajetkovou újmu policejním násilím způsobenou. Rozsudek Soudu podrobně zkoumá policejní násilí, k němuž došlo v souvislosti se summitem G8 v Janově, a identifikuje klíčové faktory, které jsou nezbytné pro posouzení policejního násilí jako jednání v rozporu se zákazem mučení ve smyslu článku 3 Úmluvy. Současně vymezuje požadavky pro naplnění „účinného vyšetřování“ ve

smyslu procesních povinností plynoucích z článku 3 Úmluvy. Je tak příkladem komplexního – jak hmotněprávního, tak procesního – posouzení problematiky policejního násilí a vzhledem k tomu, že obdobná problematika Nejvyšším soudem zatím řešena není, může sloužit jako jisté vodítko pro soudy nižšího stupně rozhodující v případech špatného zacházení ze strany policie ať už v trestním řízení nebo v řízení na náhradu škody.

(JUDr. Pavel Simon)

SKUTKOVÝ STAV

Ve dnech 19. – 21. července 2001 probíhal v Janově summit G8. Několik nevládních organizací vytvořilo seskupení Janovské sociální fórum, jehož cílem bylo zorganizovat v době summitu antiglobalizační summit. Zatímco demonstrace v průběhu dne 19. července 2001 měly pokojný průběh, ve dnech 20. a 21. července 2001 došlo k několika potyčkám, střetům s policií a ničení (zejména bank a supermarketů). V průběhu výtržností bylo zraněno několik stovek demonstrantů a zasahujících policistů. (§ 7 – 24)

Město poskytlo Janovskému sociálnímu fóru k dispozici kromě dalších prostor dvě sousedící školy, ve kterých bylo zřízeno multimediální centrum primárně pro tisk a advokáty. Ve škole Diaz-Pertini byl zřízen přístup k internetu, později ale město povolilo použití školy pro ubytování demonstrantů. Ve dnech 20. a 21. července 2001 oznámili obyvatelé čtvrti pořádkovým silám, že se ve škole pohybují osoby oblečené v černém a odnášejí materiál ze skladu. Večer dne 21. července 2001 vypukly na ulici u školy nepokoje, na základě čehož se policie rozhodla přistoupit k prohledání školy za účelem získání důkazů a k zajištění budovy. Do čtvrti bylo povoláno odhadem 500 policistů a četníků. (§ 25 – 30)

Kolem půlnoci zvláštní jednotky vstoupily do školy. Policejním jednotkám se povedlo prolomit blokádu demonstrantů. Po vstupu do budovy začali policisté bít demonstranty, a to včetně těch, kteří seděli nebo leželi na zemi, těch, kteří se probudili a byli ještě ve spacácích, a těch, kteří zvedali ruce nad hlavu nebo se identifikovali. Stěžovatele, tehdy ve věku 62 let, probudil hluk a při příchodu policie seděl zády proti zdi, s rukama nad hlavou. Policie jej přesto opakovaně udeřila do hlavy, rukou a nohou, čímž způsobila četné zlomeniny. V důsledku zranění byl více než 40 dnů práce neschopný a i po rekonvalescenci trpěl slabostí v ruce a noze. (§ 31 – 35)

V souvislosti s událostmi ve škole zahájilo státní zastupitelství vyšetřování, přičemž v prosinci 2004 bylo před soud postaveno celkem 28 příslušníků policejních sil, později pak bylo řízení spojeno s řízením vedeným proti třem dalším osobám. Soud prvního stupně několik aktérů odsoudil za trestné činy padělání, pomlvy (v souvislosti s falešnými důkazy a svědectvími učiněnými s úmys-

lem prokázat opodstatněnost akce), ublížení na zdraví a zneužití držení zbraně a uložil jim tresty odnětí svobody v délce 2 až 4 roky, zákaz výkonu činnosti po dobu výkonu trestu a uložil náhradu škody oběťm ve výši od 2500 do 50 000 EUR. Stěžovateli byla přiznána náhrada škody ve výši 35 000 EUR. Odvolací soud rozhodnutí změnil (u některých trestných činů, včetně lehkého ublížení na zdraví, totiž uplynula promlčení lhůta) a změnil uložené tresty na podmíněné tresty odnětí svobody v rádech několika měsíců. Kasační soud pak rozhodnutí odvolacího soudu v hlavní části potvrdil, konstatoval však, že u těžkého ublížení na zdraví rovněž uplynula promlčení lhůta. (§ 44 – 80)

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

...

II. K tvrzenému porušení článku 3 Úmluvy

128. Stěžovatel tvrdí, že při vniknutí policejních sil do školy Diaz-Pertini byl oběť násilí a týrání, které lze kvalifikovat jako mučení.

Tvrdí rovněž, že sankce uložené osobám odpovědným za popsání činy byly nepřiměřené, a to zejména z důvodu promlčení, k němuž došlo ve vztahu k většině trestných činů v průběhu trestního řízení, dále z důvodu snížení trestu několika obviněným a z důvodu absence disciplinárního potrestání daných osob. Uvádí zejména, že stát nepřijal opatření nezbytná pro předcházení násilí a špatnému zacházení, jehož se stal stěžovatel oběť, jelikož akt mučení nepředstavoval trestný čin a nebyl s ním spojován přiměřený trest. ...

129. Ve vztahu k údajným selháním při vyšetřování, zejména ve vztahu k promlčení trestných činů a absenci trestného činu mučení v italském právním řádu, stěžovatel uplatňuje rovněž článek 6 odst. 1 (přiměřenou délku řízení) a článek 13 Úmluvy, samostatně i v kombinaci s článkem 3 Úmluvy.

S ohledem na formulaci stěžovatelových námitek se Soud domnívá, že otázkou absence účinného vyšetřování tvrzeného špatného zacházení se je potřeba zabývat pouze z hlediska procesní stránky článku 3 Úmluvy (*Dembele proti Švýcarsku*, č. 74010/11, rozsudek ze dne 24. září 2013, § 33, včetně odkazů v rozsudku uvedených).

B. K věci samé

1. K hmotněprávní stránce článku 3 Úmluvy

b) Hodnocení Soudu

i. K důkazu ohledně tvrzeného špatného zacházení

164. Soud připomíná, že v případě námitek ohledně porušení článku 3 Úmluvy musí podle ustálené judikatury (viz, kromě mnoha dalších, *Salman proti Turecku*, č. 21986/93, rozsudek velkého senátu ze dne 27. června 2000, § 100; *Gäfgen proti Německu*, č. 22978/05, rozsudek velkého senátu ze dne 1. června 2010, § 92) při hodnocení důkazů přistoupit ke zvláště podrobnému přezkumu. Jelikož řízení již byla vedena na vnitrostátní úrovni, nemusí Soud nahradit skutkové okolnosti zjištěné vnitrostátními soudy, jimž přísluší stanovit skutkové okolnosti na základě zjištěných důkazů, vlastní verzí skutkového stavu. ...

165. V projednávaném případě Soud poznamenává, že rozsudky soudu prvního stupně i odvolacího soudu (§ 33 a 73), na které odkazuje Kasační soud (§ 77), uvádějí, že od momentu vstupu do školy Diaz-Pertini udeřili policisté boxerem, nohou nebo obuškem takřka všechny ubytované osoby, včetně těch, které seděly nebo ležely na zemi, přičemž bití doprovázeli křikem a hrozbami.

Rozsudek soudu prvního stupně popisuje, že při příchodu policie seděl stěžovatel zády proti zdi vedle skupiny dalších osob a měl ruce nad hlavou. Byl několikrát udeřen, zejména na hlavě, rukách a nohách, přičemž údery mu způsobily četné zlomeniny pravého lokte, pravé lýtkové kosti a několika žeber. Tato zranění vedla k čtyřdenní hospitalizaci, dočasné pracovní neschopnosti delší než 40 dnů a trvalým pocitům slabosti v pravé ruce a noze (§ 34 – 35).

166. Tvrzení stěžovatele ohledně agrese, jejíž byl obětí, a následků, které způsobila, tak byla potvrzena rozhodnutím vnitrostátních orgánů.

169. Za daných okolností považuje Soud namítané porušení článku 3 za dostatečně podložené a nepovažuje za potřebné zabývat se otázkou prokázání dalších stěžovatelových tvrzení (ohledně ponižující pozice, nemožnosti kontaktu s advokátem a/nebo s důvěrnou osobou, absence včasné adekvátní léčby, přítomnosti zástupců bezpečnostních sil při zdravotní prohlídce).

ii. K právní kvalifikaci prokázaných skutků

170. S ohledem na kritéria plynoucí z ustálené judikatury (viz, kromě mnoha dalších, *Selmouni proti Francii*, č. 25803/94, rozsudek ze dne 28. července 1999, § 104; *Labita proti Itálii*, č. 26772/95, rozsudek velkého senátu ze dne 6. dubna 2000, § 120; *İlhan proti Turecku*, č. 22277/93, rozsudek ze dne 27. června 2000, § 84; *Bati a ostatní proti Turecku*, č. 33097/96 a 57834/00, rozsudek ze dne 3. června 2004, § 118 – 119, *Gäfgen*, cit. výše, § 88; *El-Masri proti Bývalé*

jugoslávské republice Makedonii, č. 39630/09, rozsudek velkého senátu ze dne 13. prosince 2012, § 196; *Alberti proti Itálii*, č. 15397/11, rozsudek ze dne 24. června 2014, § 40; *Saba proti Itálii*, č. 36629/10, rozsudek ze dne 1. července 2014, § 71 – 72) se Soud domnívá, že o tom, že předmětné špatné zacházení spadá pod článek 3 Úmluvy, nelze pochybovat. ... Zůstává posoudit, zda jej lze kvalifikovat jako mučení, jak tvrdí stěžovatel.

b) Použití v projednávaném případě

177. Soud nemůže ignorovat skutečnost, že podle Kasačního soudu bylo násilí ve škole Diaz-Pertini, jehož byl stěžovatel obětí, spácháno „s úmyslem potrestat, s odvetným úmyslem, s cílem vyvolat pocit ponížení, fyzické i psychické utrpení obětí“ a mohlo představovat mučení ve smyslu článku 1 Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení (§ 77).

178. Ze spisu dále plyne, že stěžovatel byl napaden policisty kopnutím a použitím obušku typu tonfa, označeným odvolacím soudem jako potenciálně vražedným (§ 68), a byl opakovaně udeřen na různých částech těla.

Údery mu způsobily četné zlomeniny (pravého lokte, pravého styloidu, pravé lýtkové kosti a několika žeber), které vedly k čtyřdenní hospitalizaci, dočasné pracovní neschopnosti v trvání více než 40 dnů, k chirurgickému zákroku v průběhu zmiňované hospitalizace i o několik let později a stěžovateli zůstal v ruce a noze trvalý pocit slabosti (§ 34 – 35 a 155). Fyzické následky špatného zacházení, které stěžovatel utrpěl, tak byly značné.

Podceňovány by neměly být ani stěžovatelovy pocity strachu a tísně. Stěžovatel, který se uchýlil do nočního azylu, byl probuzen hlukem při vniknutí policie do budovy. Kromě úderů přitom viděl vícero policistů bít bez zjevného důvodu další ubytované osoby.

V této souvislosti je nutné připomenout závěry, k nimž dospěly v průběhu trestního řízení vnitrostátní soudy a se kterými obecně vyjádřila souhlas i vláda: podle rozsudku soudu prvního stupně představoval postup policie ve škole Diaz-Pertini zjevné porušení zákona a „lidské důstojnosti a úcty k člověku“ (§ 51); podle rozsudku odvolacího soudu policisté systematicky bili ubytované osoby krutým a sadistickým způsobem (...); Kasační soud mluví o „absolutním“ a „nezvykle závažném“ násilí (§ 77).

Ve svém stanovisku vláda sama kvalifikovala jednání policie ve škole Diaz-Pertini jako „velice závažné a politováníhodné“.

179. Celkově tak nelze popřít, že špatné zacházení stěžovateli způsobilo „bolesti a intenzivní utrpení“ a že mělo „zvláště závažný a krutý charakter“ (*Selmouni*, cit. výše, § 105; *Erdel Aslan*, cit. výše, § 73).

180. Soud rovněž upozorňuje na absenci jakékoliv příčinné souvislosti mezi chováním stěžovatele a použitím síly ze strany policistů.

Rozsudek soudu prvního stupně, který sice uznal, že obyvatelé školy Diaz-Pertini skutečně učinili pár izolovaných aktů odporu, poukazuje na stěžovatelův případ – jenž v červenci 2001 dosáhl značného věku – pro zdůraznění absolutně nepřiměřeného charakteru policejního násilí v poměru k projevům odporu ze strany obyvatel (§ 51). Z téhož rozsudku navíc plyne, že stěžovatelova pozice do doby příchodu policie – zády proti zdi, s rukama nad hlavou (§ 34) – vylučuje z jeho strany jakýkoliv odpor proti policii.

Rozsudek odvolacího soudu navíc uvádí, že nebyl předložen žádný důkaz ve vztahu k tvrzeným projevům odporu ze strany některých účastníků před nebo po vniknutí do budovy (§ 71). Krom toho byli policisté podle rozsudku lhostejní k jakýmkoliv aspektům zranitelnosti spojeným s pohlavím, věkem, k projevům kapitulace, i k osobám, které se vzbudili hlukem spojeným s průnikem policie (§ 80).

181. Projednávaná věc se tedy odlišuje od případů, kde bylo použítí (nepřiměřené) síly ze strany policistů v příčinné souvislosti s projevy fyzického odporu nebo s pokusy o útěk (ve vztahu k zatčení podezřelého viz kupříkladu *Egmez proti Kypru*, č. 30873/96, rozsudek ze dne 21. prosince 2000, § 13, 76 a 78; *Rehbock proti Slovinsku*, č. 29462/95, rozsudek ze dne 28. listopadu 2000, § 71 až 78; ve vztahu ke kontrolám identity viz kupříkladu *Sarigiannis proti Itálii*, č. 14569/05, rozsudek ze dne 5. dubna 2011, § 59 – 62; *Dembele*, cit. výše, § 43 až 47; ve vztahu k násilí v průběhu zadržení viz kupříkladu *Rivas proti Francii*, č. 59584/00, rozsudek ze dne 1. dubna 2004, § 40 – 41; *Darraj proti Francii*, č. 34588/07, rozsudek ze dne 4. listopadu 2010, § 38 – 44).

182. Se stěžovatelem bylo v předmětném případě zacházeno špatně zcela bezdůvodně, jak tomu bylo i v případech *Vladimir Romanov proti Rusku*, č. 41461/02, rozsudek ze dne 24. července 2008, § 68 a *Dedovski a ostatní* (cit. výše, § 83 – 85) a předmětné zacházení nelze považovat za prostředek použitý za účelem dosažení cíle zamýšleného orgány přiměřeným způsobem.

V tomto ohledu je nezbytné připomenout, že vniknutí do školy Diaz-Pertini bylo plánováno jako prohlídka prostor: policie měla vstoupit do školy, kde byl stěžovatel spolu s dalšími osobami oprávněně ubytován, aby získala důkazní materiály vedoucí k identifikaci členů tzv. černého bloku, tedy původců rabování ve městě, a aby je případně zatkla (§ 29).

Nad rámec úvah o indiciích týkajících se přítomnosti členů černého bloku ve škole Diaz-Pertini večer dne 21. července (§ 51 a 63) ale nebyly použité operační postupy v souladu s cílem proklamovaným orgány: policie do budovy pronikla prolomením mříže a vstupní brány, zbilá takřka všechny ubytované

osoby a shromáždila jejich osobní věci, a to dokonce bez toho, aby se snažila identifikovat příslušné majitele.

Tyto okolnosti patří mezi důvody, na základě kterých odvolací soud v rozsudku, potvrzeném i Kasačním soudem, považoval zatčení osob ubytovaných ve škole Diaz-Pertini za protizákonné a kvalifikoval jej jako trestný čin zneužití veřejné funkce (§ 33 – 34, 38 – 39 a 72).

183. Sporný zásah měl být proveden útvarem složeným převážně z příslušníků divize specializované na operace kontroly nepokojů (§ 29). Tento útvar měl podle vysvětlení příslušných orgánů „zajistit“ budovu, tedy splnit úkol, který se zdá být podle odvolacího soudu v Janově spíše povinností dosáhnout určitého cíle, než povinností vynaložit potřebnou péči a odbornost (§ 29, 65 a 79). Z interních rozhodnutí neplyne, že by policistům byly dány pokyny ohledně použití síly (§ 65, 68 a 79). Policie okamžitě zaútočila na očividně neškodné osoby vně budovy školy (§ 31 a 66). Vůbec se s osobami, oprávněně pobývajícími v budově, nepokusila vyjednávat, bránu, kterou osoby legitimně uzavřely, se nepokusila ani otevřít a rovnou zvolila její rozražení (§ 33 a 67). Nakonec přistoupila k systematickému bití osob ubytovaných ve všech prostorách školy.

Nelze tedy přehlédnout úmyslný a předem promyšlený charakter špatného zacházení, jehož se stal stěžovatel obětí.

184. Aby mohl Soud zhodnotit kontext, ve kterém došlo k násilí na stěžovatel a k úmyslnému činu, nelze opomenout pokusy policie utajit události nebo je odůvodnit smyšlenými okolnostmi. ...

185. Za těchto podmínek Soud nemůže souhlasit s implicitním tvrzením vlády, že závažnost špatného zacházení, k němuž došlo při vniknutí do školy Diaz-Pertini, je nutné relativizovat, a to s ohledem na velice napjatý kontext, podmíněný četnými potyčkami, k nimž došlo v průběhu demonstrací, a s ohledem na zvláštní požadavky ochrany veřejného pořádku.

186. Soud si je jistě vědom napjatého kontextu a silného emočního vypětí, jelikož se vyjadřuje k špatnému zacházení ze strany policistů, plnění objektivně náročné úkoly, představující riziko pro ně samé a pro další osoby (obdobně viz kupříkladu *Egmez*, cit. výše, § 11 – 13 a 78 ... a *Gäfgen*, cit. výše, § 107 – 108 ...).

187. V projednávaném případě soud prvního stupně konstatoval, že obvinění jednali při průniku do školy Diaz-Pertini „ve stresu a únavě“ (§ 50), odvolací ani Kasační soud ale tuto polehčující okolnost nezohlednily (§ 73).

188. Soudu však nepřísluší rozhodovat o vině ve smyslu trestního práva, nebo o občanskoprávní odpovědnosti, ale o odpovědnosti smluvních států ve vztahu k Úmluvě (*El-Masri*, cit. výše, § 151). Co se týče konkrétně článku 3 Úmluvy, Soud opakovaně uvedl, že se jedná o jednu ze základních hodnot demokratické společnosti. Článek 3, na rozdíl od většiny ustanovení Úmluvy, nepředvídá výjimky a dle článku 15 odst. 2 nemůže být derogován ani v případě nebezpečí ohrožujícího život národa (*Selmouni*, cit. výše, § 95; *Labida*, cit. výše, § 119, *Gäfgen*, cit. výše, § 87; *El Masri*, cit. výše, § 195). Soud potvrdil, že i za nejvážnějších okolností, jako je boj proti terorismu a organizovanému zločinu, Úmluva absolutně zakazuje mučení a nelidské nebo ponižující tresty či zacházení, a to bez ohledu na chování oběti (*Labita*, *Gäfgen* a *El-Masri*, cit. výše, *ibidem*).

189. Soud tedy zdůrazňuje, bez toho, aby znevažoval náročnost úkolů policie v současné společnosti a nepředvídatelnost lidského chování, následující skutečnosti:

- vniknutí policie do školy Diaz-Pertini se odehrálo v noci z 21. na 22. července, zatímco k potyčkám a pustošení došlo v průběhu summitu G8, který již byl ukončen, a nic obdobného se nestalo ani ve škole, ani v jejím okolí;

- i za předpokladu, že se vandalové ukryli ve škole, ze spisu neplyne, že ubytované osoby se při příjezdu policie chovali způsobem kohokoliv ohrožujícím, a to včetně zúčastněných policistů, kteří byli početní a dobře ozbrojeni (§ 30); je nutné připomenout, že někteří z obyvatelů budovy se připojili k zavření mříže a brány školy, na což měli právo, neproběhly tedy skutečné projevy odporu (§ 71 a 80);

- ze spisu plyne, že vnitrostátní orgány měly dostatek času pro dobrou organizaci prohlídky (§ 27 – 30); ze spisu naopak neplyne, že by musely konat neodkladně a reagovat na nepředvídaný vývoj, k němuž došlo v průběhu akce (§ 71 a 80);

- prohlídka další školy a zadržení dvacítky ubytovaných osob, i když z justičního hlediska neodůvodněné, proběhlo dne 21. července 2001 odpoledne zjevně bez jakéhokoliv násilí ze strany policie (§ 22).

S ohledem na výše uvedené nelze napětí, které podle tvrzení vlády provázelo vniknutí policie do školy Diaz-Pertini, vysvětlit objektivními důvody, ale spíše rozhodnutím přistoupit k medializovanému zadržení a přijetím operačních postupů, které neodpovídaly požadavkům ochrany hodnot plynoucích z článku 3 Úmluvy, ani relevantnímu mezinárodnímu právu (§ 107–111).

190. Závěrem se tedy Soud s ohledem na celkové okolnosti popsané výše domnívá, že špatné zacházení se stěžovatelem ze strany policie při vniknutí do školy Diaz-Pertini je nutné kvalifikovat jako „mučení“ ve smyslu článku 3 Úmluvy.

2. K procesní stránce článku 3 Úmluvy

b) Hodnocení Soudu

ii. Použití v projednávaném případě

213. ... je na státu, aby identifikoval, případně adekvátním způsobem sankcionoval pachatele činů v rozporu s článkem 3 Úmluvy, přičemž Soud se domnívá, že projednávaná věc otevírá tři typy problémů.

α) Neidentifikování faktických původců sporného špatného zacházení

214. Policisté, kteří stěžovatele napadli ve škole Diaz-Pertini a fakticky jej vystavili aktům mučení, nebyli nikdy identifikováni (§ 52). Nebyli dokonce ani předmětem vyšetřování a zůstali jednoduše nepotrestáni.

215. Vyšetřovací povinnost plynoucí z článku 3 je ale zajisté spíše povinností spojenou s prostředky, než s dosažením konkrétního výsledku (*Kopylov*, § 132; *Samoylov*, § 31; *Batu a ostatní*, cit. výše, § 134), jelikož vyšetřování může skončit navzdory všem uplatněným prostředkům a náležitému úsilí ze stany vnitrostátních orgánů neúspěšně.

216. ... Soud vyslovuje politování nad tím, že italská policie mohla beztretně odmítnout spolupráci s příslušnými orgány nezbytnou k tomu, aby byli policisté, potenciálně zapojeni do aktů mučení, identifikováni.

217. ... Soud jmenovitě připomíná, že již z hlediska článku 3 Úmluvy označil nemožnost identifikovat členy pořádkových sil, údajně odpovědné za jednání v rozporu s Úmluvou, za její porušení. Navíc již zdůraznil, že pokud vnitrostátní orgány využívají pro zajištění pořádku nebo zadržení policisty s maskovanými obličejemi, musí mít viditelný rozlišovací znak, kupříkladu registrační číslo, který i při zachování anonymity umožní identifikaci pro účely výslechu v případě, že bude později průběh akce rozporován (*Ataykaya proti Turecku*, č. 50275/08, rozsudek ze dne 22. července 2014, § 53 a rozhodnutí, na která odkazuje).

β) Promlčení a částečné prominutí trestu

218. Za vniknutí do budovy školy Diaz-Pertini, za násilnosti, k nimž tam došlo a za pokusy zatajit toto jednání, nebo jej ospravedlnit, byli vysocí velitelé, velitelský sbor a někteří policisté stíháni a postaveni před soud v souvislosti s několika trestnými činy. To stejné platí pro události, k nimž došlo ve škole Pascoli (§ 45 a 47).

219. Trestné činy pomlavy, zneužití pravomoci veřejného činitele (zejména z důvodu nezákonného zatčení ubytovaných osob), lehkého ublížení na zdraví, jako i těžkého ublížení na zdraví u jednoho obviněného, spojené s událostmi ve škole, byly nicméně promlčeny před vydáním odvolacího rozsudku (§ 61). Trestný čin ublížení na zdraví, za který bylo postupně soudem prvního a druhého stupně odsouzeno 10 a 9 obviněných (§ 49 a 60), byl prohlášen za promlčený Kasačním soudem (§ 76 a 79).

221. Ve zkratce lze uvést, že na konci trestního řízení nebyl za špatné zacházení, k němuž došlo ve škole Diaz-Pertini, zejména ve vztahu k stěžovateli, nikdo odsouzen; trestné činy lehkého a těžkého ublížení na zdraví byly promlčeny. Odsouzení, která Kasační soud potvrdil, se týkala spíše pokusů o ospravedlnění špatného zacházení a chybějícího faktického a právního základu pro zatčení osob ubytovaných ve škole Diaz-Pertini (§ 76, 79 a 80).

222. Soud se domnívá, že reakce vnitrostátních orgánů nebyla adekvátní vážnosti činů. To ji tudíž činí v rozporu s procesními povinnostmi plynoucími z článku 3 Úmluvy.

223. Na rozdíl od jiných případů (viz kupříkladu *Batt a ostatní*, cit. výše, § 142 – 147; *Erdal Aslan proti Turecku*, č. 25060/02 a 1705/03, rozsudek ze dne 2. prosince 2008, § 76 – 77; *Abdülsamet Yaman proti Turecku*, č. 32446/96, rozsudek ze dne 2. listopadu 2004, § 57 – 59; *Hüseysin Şimşek proti Turecku*, č. 68881/01, rozsudek ze dne 20. května 2008, § 68 – 70) se však Soud nedomnívá, že tento důsledek je přičitatelný průtahům nebo nedbalosti státního zastupitelství či vnitrostátních soudů.

225. Soud bere do úvahy, že ve vztahu k požadavkům na trestání aktů mučení se ukázala být neadekvátní a zbavená odrazujícího účinku, nezbytného pro prevenci obdobných porušení článku 3 v budoucnu, samotná italská právní úprava (*Çamdereli proti Turecku*, č. 28433/02, rozsudek ze dne 17. července 2008, § 38). ...

γ) Pochybnosti týkající se disciplinárních opatření přijatých vůči osobám odpovědným za sporné špatné zacházení

227. Ze spisu neplyne, že by byly osoby odpovědné za akty mučení, jimž byl stěžovatel vystaven, a za další trestné činy suspendovány z funkce po dobu trestního řízení. Soud nedisponuje ani informací o jejich kariérním vývoji v průběhu trestního řízení a o krocích podniknutých v disciplinární oblasti po jejich konečném odsouzení, což jsou informace nezbytné pro účely přezkumu dodržení článku 3 Úmluvy (§ 210).

iii. Postavení oběti a vyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy

229. S ohledem na předchozí konstatování se Soud domnívá, že jednotlivá opatření přijatá vnitrostátními orgány plně neodpovídají podmínkám rozsáhlého a účinného vyšetřování stanoveným v jeho judikatuře. Tato okolnost je klíčová ve vztahu k námitce, kterou vláda vznáší s ohledem na to, že stěžovatel ztratil postavení oběti z důvodu, že vnitrostátní soudy v daném případě ve trestním řízení konstatovaly porušení a stěžovateli byla přiznána náhrada újmy (§ 131).

231. Soud opakovaně konstatoval, že přiznání odškodnění oběti není dostačnou nápravou porušení článku 3. Pokud by vnitrostátní orgány v případě špatného zacházení ze strany státních zaměstnanců reagovaly pouze přiznáním odškodnění, beze snahy o stíhání a potrestání odpovědných osob, státní zaměstnanci by v určitých případech mohli překračovat zákon ve vztahu k osobám pod jejich kontrolou prakticky beztrestně a absolutní právní zákaz mučení a nelidského nebo ponižujícího zacházení by byl zbaven užitečného účinku, a to navzdory jeho zásadnímu významu (viz, kromě mnoha dalších, *Camdereli*, cit. výše; § 29, *Vladimir Romanov*, cit. výše, § 78; *Gäfgen*, cit. výše, § 119; viz také, *mutatis mutandis*, *Krastanov*, cit. výše, § 60; ...).

232. Co se týče druhé námitky nepřijatelnosti stížnosti týkající se nevyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy, vycházející ze skutečnosti, že stěžovatel později nežádal o odškodnění v občanskoprávním řízení (§ 139), Soud připomíná, že obdobné námitky opakovaně odmítl, když konstatoval, že řízení na náhradu škody nesleduje potrestání osob odpovědných za porušení článků 2 a 3 Úmluvy a znovu potvrdil, že u porušení tohoto typu se nemůže reakce vnitrostátních orgánů omezit na odškodnění oběti (viz, kromě mnoha dalších, *Yaşa proti Turecku*, č. 22495/93, rozsudek ze dne 2. září 1998, § 70 – 74; *Oğur proti Turecku*, č. 21594/93, rozsudek velkého senátu ze dne 20. května 1999, § 66 – 67; *Issaïeva a ostatní proti Rusku*, č. 57947/00, 57948/00 a 57949/00, rozsudek ze dne 24. února 2005, § 146 – 149; *Estamirov a ostatní proti Rusku*, č. 60272/00, rozsudek ze dne 12. října 2006, § 76 – 77; *Beganović proti Chorvatsku*, č. 46423/06, rozsudek ze dne 25. června 2009, § 54 – 57; *Fadime a Turan Karabulut proti Turecku*, č. 23872/04, rozsudek ze dne 27. května 2010, § 13 – 15).

Jinými slovy, v případě zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy povinnost přiznat odškodnění na vnitrostátní úrovni doplňuje povinnost vést rozsáhlé a účinné vyšetřování s cílem identifikovat a potrestat odpovědné osoby a není nahrazením této povinnosti. Čistě kompenzační vnitrostátní právní prostředky nápravy nemohou být na poli tohoto článku považovány za účinné.

234. V daném případě Soud uvádí, že stěžovatel uplatnil občanskoprávní nárok tím, že se stal účastníkem adhezního řízení v rámci trestního řízení v červenci 2004 s cílem získat náhradu utrpěné újmy (§ 46, viz i *Calvelli a Ciglio*, č. 32967/96, rozsudek velkého senátu ze dne 17. ledna 2002, § 62). Rovněž se účastnil trestního řízení na všech stupních...

Za daných okolností by názor, že stěžovatel musí s cílem respektování pravidla vyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy zahájit občanskoprávní řízení, představoval pro oběť porušení článku 3 Úmluvy nepřiměřené břemeno (viz, *mutatis mutandis*, *Saba*, cit. výše, § 47).

iv. Závěr

236. Soud uzavírá, že došlo k porušení hmotněprávní i procesní stránky článku 3 Úmluvy, a to z důvodu špatného zacházení se stěžovatelem, které musí být kvalifikováno jako „mučení“ ve smyslu tohoto ustanovení. Za těchto okolností musí odmítnout jak námitku nepřijatelnosti ze strany vlády týkající se ztráty postavení oběti (§ 113 a následující), tak námitku týkající se nevyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy (§ 139 – 140).

III. K aplikaci článků 41 a 46 Úmluvy

A. Stanovení obecných opatření

242. V projednávaném případě Soud konstatuje, že italské orgány stíhaly osoby odpovědné za sporné špatné zacházení v souvislosti s několika trestnými činy stanovenými v italské trestní legislativě.

V průběhu posouzení dodržování procedurální povinností plynoucích z článku 3 Úmluvy nicméně Soud konstatoval, že reakce vnitrostátních orgánů nebyla adekvátní (§ 219 – 222).

Vzhledem k tomu, že vyloučil nedbalost ... státního zastupitelství nebo vnitrostátních soudů, uzavřel, že použitá italská vnitrostátní legislativa „se ukázala být ve vztahu k sankcionování aktů mučení neadekvátní a zbavena odrazujícího účinku nezbytného pro předcházení dalších obdobných porušení článku 3 v budoucnosti“ (§ 223 – 225).

Strukturální povaha problému se tak zdá být nepopíratelná. ...

246. V rámci toho Soud považuje za nezbytné, aby byl italský právní řád vybaven právními nástroji vhodnými k potrestání osob odpovědných za mučení jiných typů špatného zacházení ve smyslu článku 3 přiměřeným způsobem a k zabránění tomu, aby dané osoby těžily z opatření v rozporu s judikaturou Soudu.

B. Újma

251. Soud se domnívá, že stěžovatel utrpěl s ohledem na konstatované porušení jednoznačnou nemajetkovou újmu. S ohledem na okolnosti případu a na odškodnění, které již obdržel na vnitrostátní úrovni, mu Soud na základě spravedlivého uvážení přiznává 45 000 EUR.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

1. Spojuje námitku nepřijatelnosti vlády týkající se ztráty postavení oběti s věcí samou a zamítá ji;

2. Spojuje námitku nepřijatelnosti vlády týkající se nevyčerpání vnitrostátních prostředků ve vztahu k následné občanskoprávní žalobě nad rámec adhezního řízení s věcí samou a zamítá ji;

3. Prohlašuje stížnost za přijatelnou ve vztahu k námitkám na poli článku 3 Úmluvy;

4. Rozhoduje, že došlo k porušení hmotněprávní stránky článku 3 Úmluvy;

5. Rozhoduje, že došlo k porušení procesní stránky článku 3 Úmluvy;

6. Rozhoduje,

a) že žalovaný stát má stěžovateli z titulu nemajetkové újmy zaplatit ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy rozsudek nabude právní moci podle článku 44 odst. 2 Úmluvy, 45 000 EUR (čtyřicet pět tisíc eur) a případnou částku daně;

b) že od uplynutí výše uvedené lhůty až do zaplacení bude stanovená částka zvyšována o prostý úrok se sazbou rovnající se sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky platné v tomto období, zvýšené o tři procentní body.

7. Zamítá návrh na přiznání spravedlivého zadostiučinění ve zbytku.

(zpracovala Mgr. Bc. Alžbeta Králová)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
ČTVRTÁ SEKCE
14. duben 2015
VĚC CHINNICI
(rozsudek ve věci Chinnici proti Itálii č. 2,
stížnost č. 22432/03)

Dotčené články Úmluvy:

článek 6 odst. 1, článek 1 Protokolu 1

Odkazy na českou právní úpravu:

článek 11 odst. 1 a 4 Listiny základních práv a svobod,

článek 36 odst. 2 Listiny základních práv a svobod,

§ 1 odst. 1 a § 10 zákona č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění),

§ 2952 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku

Klíčová slova:

vyvlastnění a nucené omezení vlastnického práva – zbavení majetku – náhrada – majetek – ochrana majetku – proporcionalita – přiměřenost

Přiměřená náhrada za vyvlastnění, zohlednění inflace při stanovení přiměřené náhrady

Autorský komentář:

Předkládané rozhodnutí se zabývá problematikou přiměřené náhrady za vyvlastnění.

Podle Soudu, aby byl zásah do práva vlastnit majetek v souladu s Úmluvou, musí zásadně být (kromě splnění dalších podmínek) vykompenzován uhrazením částky přiměřené ve vztahu k hodnotě majetku. Přiměřené odškodnění za vyvlastnění by mělo především odpovídat plné tržní ceně majetku v době vyvlastnění. Soud navíc rozhodl, že základní částka musí být aktualizována, aby se vyrovnaly dopady inflace, a zvýšena o částku zákonného úroku. Kompenzace by nebyla přiměřená, pokud by měla být zaplácena bez zohlednění okolností, jež by mohly snížit její hodnotu, jako je například uplynutí delšího časového období.

Uvedené rozhodnutí může být zajímavé i pro českou praxi. Například při posuzování náhrady škody totiž tuzemská judikatura vychází z teze, že na výši přiznané náhrady majetkové újmy nemá vliv znehodnocení měny v důsledku inflace.

SKUTKOVÝ STAV

Řízení bylo zahájeno stížností (č. 22432/03) proti Italské republice podané k Soudu podle článku 34 Úmluvy italským občanem, panem Giuseppe Chinnici („stěžovatel“), 4. července 2003. Stěžovatel byl vlastníkem pozemku, označeného jako průmyslová půda ve městě L'Aquila. Předmětný pozemek – o ploše 10 059 čtverečních metrů – byl zapsán do katastru nemovitostí jako Folio č. 4, Parcela č. 222. V roce 1989 vnitrostátní správní orgány udělily Konsorciu pro průmyslový rozvoj L'Aquila (Conorzio per il nucleo di sviluppo industriale di L'Aquila, dále jen „Konsorcium“) povolení zabrat část pozemku stěžovatele, aby zde zahájilo výstavbu průmyslového komplexu. Blíže neurčeného dne podal stěžovatel u soudu v L'Aquila proti vnitrostátním správním orgánům žalobu na náhradu škody, ve které požadoval náhradu za zbývající část pozemku, která se po zabrání stala nepoužitelnou. Dne 9. dubna 1991 vydaly vnitrostátní správní orgány příkaz k vyvlastnění půdy stěžovatele. V souladu s tímto příkazem nabídlo Konsorcium stěžovateli jako náhradu za vyvlastnění a za období, ve kterém byl pozemek obsazený před vydáním příkazu k vyvlastnění, částku celkem 106 400 000 italských lir (ITL) (odpovídající částce 55 000 EUR). Stěžovatel nabídku odmítl, neboť ji považoval za neadekvátní. Dne 9. května 1991 stěžovatel zahájil řízení proti Konsorciu u odvolacího soudu a napadl částku, která mu byla přiřknuta. Tvrdil, že částka stanovená vnitrostátními orgány byla extrémně nízká ve vztahu k tržní hodnotě pozemků. Dne 14. srpna 1992 nabyl účinnosti zákon č. 359 ze dne 8. srpna 1992 („naléhavá opatření ke stabilizaci veřejných financí“). Článek 5 bis zákona stanovil nová kritéria pro výpočet náhrady za vyvlastnění stavebních pozemků. Zákon byl výslovně aplikovatelný na probíhající řízení. Dne 3. listopadu 1993 stěžovatel přijal nabídku Konsorcia a požádal o ukončení řízení („cessazione della materii del contendere“). V prozatímním rozsudku doručeném dne 22. listopadu 1994 odvolací soud uvedl, že vstoupil v platnost zákon č. 359 ze dne 8. srpna 1992, a rozhodl, že výše náhrady za vyvlastnění musí být v souladu s novými kritérii stanovenými v článku 5 bis zákona. Odvolací soud proto zamítl žádost stěžovatele o ukončení řízení, ustanovil znalce a uložil mu, aby stanovil vyšší náhrady za vyvlastnění podle nových kritérií.

Blíže neurčeného dne předložil znalec posudek. Rozsudkem (...) odvolací soud rozhodl, že stěžovatel má nárok na náhradu ve výši 77 556,40 EUR, jak bylo vypočítáno podle kritérií stanovených v zákoně č. 359 z roku 1992. Kromě toho odvolací soud rozhodl, že stěžovatel má nárok na náhradu ve výši 12 778,37 EUR za období, po které byl pozemek zabrán, než byl vydán příkaz k vyvlastnění. Částky byly předmětem daně ve výši 20 %.

Blíže neurčeného dne Konsorcium napadlo rozsudek odvolacího soudu. Rozsudkem (...) kasační soud vrátil věc odvolacímu soudu v L'Aquila. Odvolací

soud v L'Aquila ve svém dalším rozsudku (...) vzal v úvahu rozhodnutí ústavního soudu č. 348 z 8. října 2007, kterým byl článek 5 bis zákona č. 359 z roku 1992 prohlášen za neústavní. Odvolací soud rozhodl, že stěžovatel má nárok na náhradu odpovídající plné tržní ceně nemovitosti. Na základě znaleckého posudku pořízeného na příkaz soudu v dřívější části řízení proto odvolací soud uzavřel, že stěžovatel má nárok na částku 108 578,96 EUR (ekvivalent 210 236 000 ITL), která odpovídá tržní ceně nemovitosti v době vyvlastnění (1991), spolu se zákonným úrokem. Neupravil však přiznanou náhradu o částku, která odpovídá inflaci.

RELEVANTNÍ VNITROSTÁTNÍ ÚPRAVA A PRAXE

22. Relevantní vnitrostátní právo a praxe týkající se formálního vyvlastnění jsou popsány v rozhodnutí *Scordino proti Itálii* (č. 1), č. 36813/97, rozsudek velkého senátu ze dne 29. března 2006, § 47 – 61, ECHR 2006-V).

23. V rozhodnutí č. 348 ze dne 24. října 2007 italský ústavní soud rozhodl, že vnitrostátní legislativa musí být v souladu s Úmluvou, jak je interpretována v rozhodovací praxi Soudu, a v důsledku toho prohlásil článek 5 bis zákona č. 359 z 8. srpna 1992 za protiústavní.

24. V uvedeném rozhodnutí ústavní soud poznamenal, že nedostatečná úroveň odškodnění poskytovaná podle zákona z roku 1992 byla v rozporu s článkem 1 Protokolu 1 Úmluvy a rovněž s článkem 117 italské ústavy, který nařizuje dodržování mezinárodních závazků. Od uvedeného rozhodnutí ústavního soudu již nelze posuzované ustanovení aplikovat v probíhajících řízeních.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K tvrzenému porušení článku 1 Protokolu 1 Úmluvy

25. Stěžovatel tvrdí, že nese nepřiměřenou zátěž z důvodu nedostatečné výše náhrady za vyvlastnění, kterou obdržel na vnitrostátní úrovni, a že z toho důvodu došlo k porušení článku 1 protokolu 1 Úmluvy, který stanoví:

„Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou ve veřejném zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva.

Předchozí ustanovení nebrání právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut.“

1. Přípustnost

28. Soud uvážil argumenty účastníků řízení a má za to, že otázka týkající se postavení stěžovatele jako oběti je úzce spojena s meritem stížnosti. Proto tuto otázku spojil s meritorním rozhodnutím o stížnosti na porušení článku 1 Protokolu č 1.

2. Odůvodněnost

29. Jak Soud mnohokrát zopakoval, článek 1 Protokolu 1 obsahuje tři různá pravidla: první pravidlo, stanovené v první větě prvního odstavce, je obecné povahy a zaručuje právo na pokojné užívání majetku; druhé pravidlo, obsažené v druhé větě prvního odstavce, upravuje zbavení majetku a podmiňuje je určitými podmínkami; třetí pravidlo, uvedené ve druhém odstavci, uznává, že státy jsou, mimo jiné, oprávněny upravit užívání majetku v souladu s obecným zájmem. Tato pravidla jsou však propojena: druhé a třetí pravidlo se zabývají jednotlivými případy zásahů do práva na pokojné užívání majetku, a je proto třeba vykládat je ve světle zásady stanovené prvním pravidlem (viz, mimo jiné, *James a další proti Spojenému království*, č. 8793/79, rozsudek ze dne 21. února 1986, § 37, série A, č. 98, který částečně opakuje odůvodnění Soudu v případě *Sporrong a Lönnroth proti Švédsku*, č. 7151/75 a 7152/75, rozsudek ze dne 23. září 1982, § 61, série A, č. 52; viz také *The Holy Monasteries proti Řecku*, č. 13092/87 a 13984/8, rozsudek ze dne 9. prosince 1994, § 56, série A, č. 301-A; *Iatridis proti Řecku*, č. 31107/96, rozsudek velkého senátu ze dne 19.10. 2010, § 55, ECHR 1999-II; *Beyeler proti Itálii*, č. 33202/96, rozsudek velkého senátu ze dne 5.1. 2000, § 106, ECHR 2000-I).

30. Mezi stranami není sporu o tom, že situace řešená v projednávané věci spadá do působnosti článku 1 Protokolu 1.

31. Z rozhodnutí vnitrostátních soudů vyplývá, že vyvlastnění bylo shledáno souladným se zákonem a že sledovalo legitimní cíl ve veřejném zájmu. Soud neměl důvod se od tohoto závěru odchýlit.

32. Soud připomíná, že jakýkoliv zásah do práva na majetek musí, kromě toho, že je v souladu se zákonem a že má legitimní cíl, splňovat rovněž požadavek na přiměřenost. Musí být nalezena spravedlivá rovnováha mezi požadavky obecného zájmu společnosti a požadavky na ochranu základních práv jednotlivce, přičemž hledání takovéto spravedlivé rovnováhy je vlastní celé Úmluvě. Potřebné rovnováhy nebude dosaženo, pokud dotýčný jednotlivec nese sám nadměrnou zátěž (viz, kromě jiných, *Sporrong a Lönnroth proti Švédsku*, cit. výše, *The Holy Monasteries proti Řecku*, cit. výše).

33. Vzhledem k výše uvedenému představuje obvykle zbavení majetku bez uhrazení částky přiměřené ve vztahu k jeho hodnotě nepřiměřený zásah, který není v souladu s článkem 1 Protokolu 1 (viz, mimo jiné, *Papachelas proti Řecku*, č. 31423/96, rozsudek velkého senátu ze dne 25.3. 1999, § 49, ECHR 1999-II).

34. Článek 1 Protokolu 1 však nezaručuje právo na plnou kompenzaci za všech okolností, neboť legitimní cíle „veřejného zájmu“ mohou odůvodnit náhradu nižší, než je plná tržní cena (viz *Papachelas proti Řecku*, cit. výše, § 48; *The Holy Monasteries proti Řecku*, cit. výše, § 71; *Lithgow a další proti Spojenému království*, č. 9006/80, 9262/81, 9263/81, 9265/81, 9266/81, 9313/81 a 9405/81, rozsudek ze dne 8. července 1986, § 50 – 51, série A č 102).

35. V projednávaném případě byla částka náhrady za vyvlastnění, která byla nabídnuta stěžovateli podle příkazu k vyvlastnění, stanovena na 106 400 000 ITL, tj. přibližně 55 000 EUR, což představuje částku mnohem nižší, než je tržní cena vyvlastněného majetku.

36. Posuzovaný případ se týká jasného vyvlastnění, a to takového, které nebylo provedeno ani jako součást ekonomických, sociálních nebo politických reforem, ani nebylo spojeno s jinými specifickými okolnostmi. V souladu s tím Soud v posuzovaném případě neshledal žádný legitimní cíl „ve veřejném zájmu“, který by mohl odůvodnit náhradu nižší, než je tržní cena.

37. S ohledem na všechny výše uvedené úvahy má Soud za to, že kompenzace udělená stěžovateli byla nepřiměřená, vzhledem k nízké částce a nedostatku veřejného zájmu, které by mohly odůvodnit náhradu nižší než je tržní cena. V důsledku toho musel stěžovatel nést nadměrné a nepřiměřené břemeno, což nemůže být ospravedlněno legitimním cílem ve veřejném zájmu sledovaným úřady.

38. Zbývá určit, zda náhradu za porušení Úmluvy poskytly národní soudy, které projednávaly žalobu Stěžovatele.

39. Soud připomíná, že poskytnutí náhrady za porušení Úmluvy je v první řadě úkolem vnitrostátních orgánů. V této souvislosti je ve všech fázích řízení podle Úmluvy relevantní otázka, zda se může Stěžovatel dovolávat toho, že je obětí porušení Úmluvy (viz *Scordino proti Itálii* (č. 1), cit. výše, § 179; *Burdov proti Rusku*, č. 59498/00, ze dne 7. 5. 2002, § 30, ECHR 2002-III).

40. Soud dále připomíná, že rozhodnutí nebo opatření ve prospěch žadatele není v zásadě dostačující k tomu, aby ho zbavilo jeho postavení oběti, pokud

vnitrostátní orgány neuznaly, výslovně nebo konkludentně, porušení Úmluvy, a nepřiznaly za něj přiměřené a dostatečné zadostiučinění. Pouze pokud jsou uvedené podmínky splněny, je posuzování stížnosti vyloučeno subsidiární povahou ochranného mechanismu Úmluvy (viz *Eckle proti Německu*, č. 8130/78, rozsudek ze dne 15. července 1982, § 69 a násl., série A, č. 51; *Amuur proti Francii*, č. 19776/92, rozsudek ze dne 25. června 1996, § 36, Sbíрка rozsudků a rozhodnutí 1996-III).

41. Pokud jde o první podmínku, kterou je konstatování porušení ze strany vnitrostátních orgánů, ve svém rozsudku ze dne 24. ledna 2013 odvolací soud v L'Aquila vzal v úvahu rozhodnutí ústavního soudu č. 348 (...), kterým byl článek 5 bis zákona č. 359 z roku 1992 prohlášen za protiústavní, a rozhodl že Stěžovatel má nárok na náhradu ve výši plné tržní ceny. V tom může být shledáno uznání zásady, že zbavení majetku bez úhrady částky přiměřené jeho hodnotě bude obvykle představovat nepřiměřený zásah, jenž není v souladu s článkem 1 Protokolu 1. Soud proto shledal, že vnitrostátní soudy uznaly, přinejmenším konkludentně, porušení práva stěžovatele.

42. Pokud jde o druhou podmínku, Soud musí posoudit, zda opatření přijatá vnitrostátními orgány, v kontextu konkrétních okolností posuzovaného případu, poskytla stěžovateli přiměřenou náhradu takovým způsobem, aby ho tím zbavily jeho postavení oběti.

43. Podle rozhodovací praxe Soudu (*Scordino proti Itálii* (č. 1), cit. výše; mimo jiné, *Aldo Leoni proti Itálii*, č. 67780/01, rozsudek ze dne 26. ledna 2010; *Perinatti proti Itálii*, č. 8073/05, rozsudek ze dne 6. října 2009; *Mandola proti Itálii*, č. 38596/02, rozsudek ze dne 30. června 2009; *Zuccalà proti Itálii*, č. 72746/01, rozsudek ze dne 19. ledna 2010) přiměřené odškodnění za vyvlastnění by v případech obdobných nyní posuzovanému mělo především odpovídat plné tržní ceně pozemku v době vyvlastnění, snížené o částky přiznané na vnitrostátní úrovni. Navíc, vzhledem k tomu, že kompenzace by nebyla přiměřená, pokud by měla být zaplácena bez zohlednění okolností, jež by mohly snížit její hodnotu, jako je například uplynutí delšího časového období (viz *Stran Greek Refineries a Stratis Andreadise proti Řecku*, rozsudek ze dne 9. prosince 1994, § 82, série A, č. 301-B; *mutatis mutandis*, *Motais de Narbonne proti Francii* /spravedlivé zadostiučinění/, č. 48161/99, rozsudek z dne 27. května 2003, § 20 – 21), Soud rozhodl, že základní částka musí být aktualizována, aby se vyrovnaly dopady inflace, a zvýšena o částku zákonného úroku (*Scordino proti Itálii* (č. 1), cit. výše, § 258; viz také, *mutatis mutandis*, *Akkus proti Turecku*, č. 19263/92, rozsudek ze dne 9. července 1997 § 29, 1997-IV; *Aka proti Turecku*, č. 19639/92, rozsudek ze dne 23. září 1998, § 48, 1998-VI).

44. V nyní projednávané věci přířkl odvolací soud Stěžovateli náhradu ve výši 108 578,96 EUR (ekvivalent 210 236 000 ITL), což odpovídá tržní hodnotě nemovitosti v době vyvlastnění, a úrok, ale nepřiznal částku odpovídající navýšení o inflaci.

45. Soud dále poukazuje na to, že ve dvaceti dvou letech, které uplynuly mezi vyvlastněním v roce 1991 a rozsudkem odvolacího soudu v L'Aquila v roce 2103, došlo v Itálii k výrazné změně hodnoty měny. Pokud se hodnota kapitálu přepočte tak, aby vyvážila efekt inflace, rovná se tato upravená současná hodnota téměř dvojnásobku původní částky tržní ceny.

46. S ohledem na výše uvedené Soud uzavřel, že zadostiučinění bylo poskytnuto pouze částečně a náhrada získaná na vnitrostátní úrovni proto nemohla odčinit utrpěnou ztrátu.

47. Vzhledem k tomu, že druhá podmínka – přiměřená a dostatečná náprava – nebyla naplněna, Soud uzavřel, že stěžovatel se v projednávané věci může, pokud jde o jeho stížnost na porušení článku 1 Protokolu 1, označovat za „oběť“.

48. Soud proto odmítl námitky vlády a ve věci samé rozhodl tak, že shledal porušení článku 1 Protokolu 1.

II. K tvrzenému porušení článku 6 odstavce 1 Úmluvy

49. Žadatel tvrdí, že aplikace článku 5 bis zákona č. 359 z roku 1992 vedla k porušení jeho práva na spravedlivý proces, zaručeného článkem 6 odstavcem 1 Úmluvy, jehož relevantní části zní: „Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě (...) a v přiměřené lhůtě projednána (...) soudem (...), který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích (...)“.

50. Vláda s uvedeným tvrzením nesouhlasila.

51. Soud poukazuje na to, že odvolací soud v L'Aquila v rozsudku ze dne 24. ledna 2013 (...) vzal v úvahu rozhodnutí ústavního soudu č. 348 ze dne 24. října 2007, kterým byl článek 5 bis zákona č. 359 z roku 2012 prohlášen za protiústavní, a rozhodl, že stěžovateli náleží náhrada odpovídající tržní ceně pozemků.

52. Sporná právní úprava podle Soudu nebyla ve stěžovatelově případě aplikována.

53. S ohledem na výše uvedené nelze uzavřít, že stěžovatel má status oběti, pokud jde o jeho stížnost podle článku 6 odstavce 1 Úmluvy. Ta je proto „ratione

personae“ neslučitelná s ustanoveními Úmluvy a musí být shledána nepřipustnou podle článku 35 odstavců 3 a 4 Úmluvy.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

1. Připojuje námitku vlády o stěžovatelově statusu oběti ve vztahu k článku 1 Protokolu 1 k věci samé;
2. Prohlašuje stížnost na porušení článku 1 Protokolu 1 za přípustnou a zbytek stížnosti za nepřipustný;
3. Rozhoduje, že došlo k porušení článku 1 Protokolu 1 a zamítá námitku vlády;
4. Rozhoduje,
  - (a) že žalovaný stát je povinen stěžovateli uhradit, do tří měsíců ode dne, kdy se tento rozsudek stane konečným ve smyslu článku 44 odstavce 2 Úmluvy, následující částky:
    - (i) 85 000 EUR spolu s případnou daní jako náhradu majetkové újmy;
    - (ii) 5000 EUR spolu s případnou daní jako náhradu nemajetkové újmy;
    - (iii) 5000 EUR spolu s případnou daní jako náhradu nákladů;
  - (b) že po uplynutí výše zmíněných tří měsíců až do zaplacení má být z výše uvedených sum hrazen úrok (...);
5. Zamítá ve zbytku požadavek žalobce na spravedlivé zadostiučinění.

(zpracovala Mgr. Gabriela Černá)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
VELKÝ SENÁT
16. června 2015
VĚC DELFI AS
(rozsudek ve věci Delfi AS proti Estonsku,
stížnost č. 64569/09)

Dotčené články Úmluvy:

článek 8 odst. 1, článek 10 odst. 1, článek 10 odst. 2

Odkazy na českou právní úpravu:

článek 10 a článek 17 Listiny základních práv a svobod,
§ 81 a násl. zákona č. 89/2012 Sb.

Klíčová slova:

Právo na respektování soukromého a rodinného života – respektování soukromého života, svoboda projevu - svoboda rozšiřovat informace - nezbytný v demokratické společnosti - zabránění úniku důvěrných informací - ochrana pověsti jiných - ochrana práv jiných – na základě zákona, zákaz zneužití práv, prostor pro uvážení, proporcionalita.

Odpovědnost internetového zpravodajského portálu za uveřejnění komentářů často anonymních čtenářů, které zasahují do osobnostních práv jiných a hraničí s hate speech a podněcováním násilí proti jiným osobám

Autorský komentář:

Jak sám Soud konstatuje v § 111 rozsudku velkého senátu, jedná se o první věc, ve které je Soud vyzván, aby posoudil stížnost, ve které jde o zásah do práva na svobodu projevu internetového zpravodajského portálu, kde se odráží rychlý vývoj technologických inovací na poli internetové komunikace. Tento pokrok umožňující anonymně vyjádřit svůj názor na aktuální dění s sebou nese nebezpečí zneužití svobody projevu tam, kde takový projev hraničí s hate speech, projevy nesnášenlivosti, podněcováním k násilí proti tělesné integritě osoby, výhrůzkami, atd.

Rozsudek velkého senátu nejprve velmi pečlivě vymezuje rozsah přezkumu Soudu, a to s ohledem na konkrétní a naprosto individuální skutkové okolnosti. Týká se rozsahu povinností a odpovědností internetových zpravodajských portálů podle článku 10 odst. 2 Úmluvy, pokud za účelem výdělečné činnosti provozují platformu pro výměnu komentářů uživatelů, které následují po dříve publikovaném článku s tím, že někteří uživatelé, ať již je jejich totožnost známa či nikoli, se zapojí do zjevně nezákonných projevů, které zasahují do osobnostních

práv jiných a hraničí s hate speech a podněcováním násilí proti jiným osobám. Soud zdůrazňuje, že projednávaná věc se týká velkého a profesionálně řízeného internetového zpravodajského portálu fungujícího na komerční bázi, který publikuje vlastní články a následně vyzývá čtenáře, aby je komentovali. Rozsudek se tak netýká dalších fór na internetu, kde třetí strany mohou šířit své komentáře, například diskusního fóra nebo nástěnky, kde mohou uživatelé volně prezentovat svoje názory na jakákoli témata, aniž by byly tyto nějakým způsobem usměrňovány osobou, která na takové fórum dohlíží. Netýká se také sociálních médií, kde poskytovatel platformy fakticky nenabízí žádný obsah a kde tímto poskytovatelem obsahu může být soukromá osoba, která provozuje webové stránky nebo blog jako svůj koníček. Soud podrobně zdůvodňuje, proč opatření přijatá společností stěžovatele k odstranění komentářů dosahujících projevů nenávisti a podněcujících k násilí, která porušovala článek 10 Úmluvy, nebyla dostatečná a za jakých okolností je provozovatel zpravodajského portálu odpovědný za difamační komentáře umístěné na takovém portálu. Soud si je při zdůraznění role internetu při zvyšování přístupu veřejnosti ke zprávám a usnadňování šíření informací obecně vědom nebezpečí škody, které představuje zejména anonymní obsah a komunikace na internetu, která může porušovat práva na ochranu pověsti osoby a jejích osobnostních práv.

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatelem ve věci předložené velkému senátu Soudu je Delfi AS, akciová společnost založená podle estonského práva (dále jen „Delfi“), která vlastní jeden z největších zpravodajských internetových portálů v zemi. Články uveřejněné na tomto portálu mohly být komentovány čtenáři v diskusi, kteří mohli příspěvky obsahující difamační výroky nebo komentáře podněcující nenávist označit, načež takový komentář byl okamžitě odstraněn. Portál obsahoval také systém automatického odstraňování takových výrazů. Čtenáři serveru byli upozorněni, že publikované komentáře neobsahují oficiální názory serveru a že odpovědnosti za takové výroky je nutné se domáhat proti samotným autorům. V roce 2006 zveřejnila Delfi článek, který se týkal přepravní lodní společnosti, která zajišťuje dopravu mezi jednotlivými ostrovy v zemi. Následná diskuse pod článkem obsahovala 185 komentářů, z nichž asi dvacet obsahovalo množství hrubých, urážlivých a útočných komentářů směřujících proti firmě zajišťující lodní přepravu a jejímu většinovému vlastníku. Po intervenci lodní společnosti byly komentáře ze serveru odstraněny, nicméně požadovaná náhrada újmy nebyla zaplacená. V následném soudním řízení vedeném lodní společností proti Delfi soud rozhodl, že Delfi je odpovědná za komentáře uvedené v diskusi pod jednotlivými články. Uvedl, že osobnostní práva vlastníka lodní společnosti byla porušena, a stanovil, že stěžovatel má zaplatit tomuto vlastníku náhradu nemajetkové újmy ve výši

odpovídající 320 EUR. Odvolací soud i Nejvyšší soud se s uvedeným závěrem ztotožnily s tím, že za vydavatele komentářů nacházejících se pod články je nutné považovat jak společnost stěžovatele, tak i autory těchto komentářů s tím, že je na žalobci, koho se rozhodne žalovat. Nejvyšší soud uzavřel, že stěžovatelova společnost měla zabránit uveřejnění komentářů, které byly zjevně protiprávní. Poté, co tyto byly na portál umístěny, pochybila, když je z vlastní iniciativy neodstranila, přestože si musela být vědoma jejich povahy. (§ 1 – 58)

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K tvrzenému porušení článku 10 Úmluvy

A. Rozsudek senátu Soudu

V rozsudku senátu ze dne 10. října 2013 Soud odmítnul argument Delfi, že zásad do práva na svobodu projevu nebyl učiněn na základě zákona. Konstatoval, že z ustanovení občanského zákoníku a zákona o službách informační společnosti společně s příslušnou judikaturou jasně vyplývala odpovědnost vydavatele za difamační výroky vydané na jeho portálu. Senát zdůraznil, že Delfi je profesionálním vydavatelem a jedním z největších internetových zpravodajských portálů v zemi, který měl vyhodnotit riziko svých aktivit a z toho plynoucí důsledky. Senát také uznal, že omezení svobody projevu sledovalo zákonný cíl, a to sice zájem na ochraně pověsti a práv jiných, přičemž skutečnost, že samotní autoři byli v zásadě za své komentáře odpovědní, nemůže vést k závěru o tom, že Delfi za škodu na pověsti a právech ostatních odpovědná není. Ve vztahu k proporcionalitě Soud konstatoval, že Delfi měla vědět o tom, že předmětný článek vyvolá bouřlivější veřejnou debatu a nad rámec již zavedených mechanismů pro odstraňování případných vulgarismů měla zavést další opatření, která by difamační vyjádření neumožnila zveřejnit. Soud také uznal, že nebylo reálné očekávat, že poškozený bude přímo žalovat pouze autory difamačních komentářů, když některé komentáře byly anonymní. Uvedl, že rozšíření internetu a možnost či nebezpečí, že informace, které jsou jednou zveřejněné, veřejně zůstanou, vyžaduje jistou opatrnost. Poznamenal, že částka ve výši odpovídající 320 EUR jako náhrada nemajetkové újmy nemůže být, s přihlédnutím ke skutečnosti, že společnost stěžovatele je profesionálním operátorem jednoho z největších internetových zpravodajských portálů v Estonsku, považována za neodpovídající a nepřiměřenou porušením konstatovaným vnitrostátními soudy. Soud uzavřel, že závěr estonských soudů o tom, že Delfi je odpovědná za difamační komentáře zaslané čtenáři na jejím internetovém zpravodajském portálu, představuje ospravedlnitelné a proporcionalní omezení práva stěžovatelovy společnosti na svobodu projevu. Porušení článku 10 Úmluvy tak nekonstatoval. (§ 1 – 65)

B. Vyjádření stran pro rozhodnutí velkého senátu

Delfi ve svém vyjádření uvedla, že obsah internetových zpráv vytvářejí v současné době zejména uživatelé internetu sami a jejich přínos k veřejné debatě je vyjádřením práva na svobodu projevu, jejíž cenzura by neměla být přípustná. Delfi argumentovala, že by měla být považována za zprostředkovatele, přičemž její odpovědnost za sledování komentářů třetích stran by měla být zákonem omezena. Podle Delfi neexistuje zákon ani ustálená rozhodovací praxe soudů, která by stanovila, že zprostředkovatel má být považován za vydavatele odpovědného za obsah textů, které nezná a o kterých není informován, s tím, že zákon naopak nepředpokládá odpovědnost poskytovatele služeb za informace poskytnuté třetí osobou. Ve vztahu k tématu nezbytnosti zásahu v demokratické společnosti Delfi uvedla, že rozhodnutí senátu Soudu prakticky znamená, že čtenáři nebudou mít možnost dále svobodně komentovat aktuální zprávy a dojde tak k cenzuře svobody projevu. Zdůraznila, že předmětný článek na internetovém portálu vyzněl neutrálně, že byla učiněna veškerá nezbytná opatření preventivního i následného charakteru, aby se difamační výroky na portálu nezobrazovaly, a že odpovědnost by měla jít za samotnými autory. Striktní úprava odpovědnosti internetových portálů také podle Delfi neodráží aktuální společenskou potřebu s tím, že uchování anonymity autorů komentářů přispívá k větší svobodě projevu. (§ 66 – 80)

Podle vyjádření vlády z rozhodnutí senátu Soudu jednoznačně vyplývá, že zásah do práv Delfi byl učiněn na základě zákona. Rozhodnutí soudu podle vlády dostatečně odůvodňovala závěr, že Delfi není pouhým poskytovatelem služeb, protože poskytovatel služeb pouze zajišťuje uchovávání dat, zatímco jejich zveřejnění, úpravy, odstranění či úprava obsahu jsou zásadně v dispozici uživatelů služeb. V případě Delfi však podle vyjádření vlády jednotliví autoři komentářů ztratili nad svými komentáři kontrolu poté, co byly do diskuse vloženy. Nemohli je tak ani vymazat, ani upravit. Delfi také vybírala jednotlivé články a jejich tituly, čtenáře povzbuzovala ke komentářům a dokonce k tomu stanovila vlastní pravidla. Protože diskusní příspěvky mohla selektivně monitorovat, národní soudy správně nazvaly, že Delfi nebyla pouhým technickým zprostředkovatelem služeb; měla tedy aktivní úlohu úzce spojenou s odpovědností za tuto roli. Vláda také uvedla, že Delfi podněcovala své čtenáře ke komentářům často provokativními názvy svých článků a umožňovala jejich vkládání bez nutnosti předchozí registrace, což může mít za následek použití hrubších a urážlivějších výrazových prostředků oproti komentářům registrovaných čtenářů. (§ 81 – 93)

C. Argumenty intervenujících třetích stran

Helsinská nadace pro lidská práva ve svém vyjádření uvedla, že autoři komentářů by měli být odpovědní za difamační výroky a že stát by měl zajistit

identifikaci a možnost jejich stíhání, přičemž anonymní příspěvky by měly být i nadále možné.

Article 19 je toho názoru, že odpovědnost webových portálů za komentáře zaslané jeho čtenáři představuje pro tyto portály nepřiměřené břemeno. Co se týká možnosti přispívat do diskuse, měly by být portály považovány spíše za zprostředkovatele informací než za jejich vydavatele.

Podle Media Legal Defence Initiative zastupující 28 nevládních a mediálních organizací a společností nese stát zásadní úlohu při vytváření regulativního rámce pro ochranu svobody projevu na jedné straně a práv a zájmů oprávněných osob na straně druhé. Z výzkumu provedeného Media Legal Defence Initiative ve Spojených státech a v Evropě nevyplývá, že by zprostředkovatelé internetových zpráv měli být odpovědní za sledování jejich obsahu.

Z vyjádření European Digital Media Association, Computer & Communications Industry Association EuroISPA a pan-European association of European Internet Services Providers Associations vyplynulo, že poskytovatelé služeb by neměli být odpovědní za obsah příspěvků v případě, že jim tento obsah není znám, s tím, že tito poskytovatelé by neměli být odpovědní za obecný monitoring obsahu příspěvků. Podle vyjádření diskusní fórum Delfi fungovalo technologicky stejně jako další služby sociálních sítí, blogů a podobných on-line médií.

D. Hodnocení Soudu

1. Úvodní poznámky a rozsah posouzení Soudu

110. Soud nejprve poznamenává, že možnost uživatelů internetu aktivně vyjadřovat svoje názory je jedinečnou platformou pro výkon svobody projevu. Jde o nespornou skutečnost, která byla Soudem již dříve konstatována (viz *Ahmet Yildirim proti Turecku*, č. 3111/10, § 48; *Times Newspapers Ltd (č. 1 a 2) proti Spojenému království*, č. 3002/03 a 23676/03). Tyto výhody s sebou však nesou i určitá nebezpečí. Difamační výroky a další druhy nezákonné mluvy, včetně hate speech a výrazů podněcujících násilí, se mohou šířit jako nikdy předtím po celém světě během několika sekund a tento obsah může zůstat trvale k dispozici on-line. Právě střet těchto dvou realit je jádrem sporu v projednávané věci. S ohledem na nutnost chránit hodnoty, na kterých je Úmluva založena, a vzhledem k tomu, že si práva chráněná článkem 10 a 8 Úmluvy zasluhují srovnatelnou ochranu, je nutné najít rovnováhu, která zachová podstatu obou práv. Zatímco Soud uznává důležitost prospěchu, který vyplývá z internetu při výkonu svobody projevu, je si vědom toho, že odpovědnost za difamační výrazy a další druhy nezákonné mluvy musí být v zásadě zachována a musí zakládat účinný prostředek pro porušení osobnostních práv.

111. S vědomím si uvedeného a zejména vzhledem k tomu, že se jedná o první věc, ve které je Soud vyzván, aby posoudil stížnost tohoto druhu na poli neustále se vyvíjejících technologických inovací, považuje Soud za potřebné vymezit rozsah svého posouzení s ohledem na skutkové okolnosti projednávané věci.

112. Zaprvé je třeba poznamenat, že Nejvyšší soud stanovil (viz § 14 rozsudku ze dne 10. června 2009), že „zveřejňování zpráv a komentářů na internetovém portálu je novinářská činnost. Zároveň, s ohledem na povahu internetových médií, nemůže být od provozovatele portálu spravedlivě požadováno, aby upravoval komentáře před jejich zveřejněním stejným způsobem, jako v případech jejich zveřejňování u tištěných médií. Zatímco vydavatel [tištěné publikace] je prostřednictvím editování iniciátorem publikování komentáře, u internetového portálu je iniciátorem pisatel takového komentáře, který činí svůj komentář přístupný široké veřejnosti prostřednictvím portálu. Provozovatel portálu tak není osoba, které je informace zveřejněna. Kvůli svým ekonomickým zájmům na publikování komentářů jsou jak vydavatel tištěného média, tak i provozovatel internetového portálu vydavateli.“

113. Soud nemá důvod zpochybňovat rozlišení, které provedl Nejvyšší soud. Naopak, výchozí bod úvahy Nejvyššího soudu, tedy uznání rozdílu mezi poskytovatelem portálu a tradičním vydavatelem, je v souladu s mezinárodními dokumenty upravujícími tuto oblast, ve kterých se odráží určitý vývoj ve prospěch rozlišování mezi právními principy upravujícími činnosti tradičních tištěných a audiovizuálních médií na jedné straně a činností internetových médií na straně druhé. V nedávném doporučení Výboru ministrů členských států Rady Evropy týkajícím se médií se vyskytuje pojem „odlišný a postupný přístup, [který] vyžaduje, aby každý subjekt, jehož služby je možné charakterizovat jako mediální nebo zprostředkovatelské, měl prospěch jak z vhodné formy (odlišené), tak z vhodné úrovně (rostoucí) ochrany a že odpovědnost musí být vymezena v souladu s článkem 10 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv“ (viz § 7 přílohy k Doporučení CM/Rec/2011/7). Proto se Soud domnívá, že kvůli zvláštní povaze internetu by se „povinnosti a odpovědnosti“, které přecházejí na internetový zpravodajský portál pro účely článku 10, mohly do určité míry lišit od těch, které má tradiční vydavatel, pokud jde o obsah dodaný třetí stranou.

114. Zadruhé Soud poznamenává, že Nejvyšší soud Estonska uvedl, že „právní posouzení provedené soudy týkající se dvaceti komentářů pohoršující povahy [bylo] dostatečné. Soudy správně rozhodly, že takové komentáře [byly] difamační, neboť měly vulgární povahu, snižovaly lidskou důstojnost a obsahovaly hrozby (viz § 15 rozsudku). V § 16 svého rozsudku také Nejvyšší soud připomenul,

že komentáře ponižovaly „lidskou důstojnost“ a byly „zjevně protiprávní“. Soud konstatuje, že tento popis a analýza nezákonné povahy předmětných komentářů je zjevně založena na skutečnosti, že většinu komentářů lze charakterizovat jako podněcování k nenávisti nebo k násilí proti L.

115. V důsledku uvedeného se Soud domnívá, že se projednávaná věc týká „povinností a odpovědností“ internetových zpravodajských portálů podle článku 10 odst. 2 Úmluvy, pokud za účelem výdělečné činnosti provozují platformu pro výměnu komentářů uživatelů, které následují po dříve publikovaném článku s tím, že někteří uživatelé, ať již je jejich totožnost známa či nikoli, se zapojí do zjevně nezákonných projevů, které zasahují do osobnostních práv jiných a v podstatě znamenají hate speech a podněcování násilí proti nim. Soud zdůrazňuje, že projednávaná věc se týká velkého a profesionálně řízeného internetového zpravodajského portálu fungujícího na komerční bázi, který publikoval vlastní články a následně vyzval čtenáře, aby je komentovali.

116. Rozhodnutí Soudu se tak netýká dalších fór na internetu, kde třetí strany mohou šířit své komentáře, například diskusního fóra nebo nástěnky, kde mohou uživatelé volně prezentovat svoje názory na jakákoli témata, aniž by byly tyto nějakým způsobem usměrňovány osobou, která na takové fórum dohlíží. Netýká se také sociálních médií, kde poskytovatel platformy fakticky nenabízí žádný obsah a kde tímto poskytovatelem obsahu může být soukromá osoba, která provozuje webové stránky nebo blog jako svůj koníček.

117. Soud dále konstatuje, že zpravodajský portál společnosti stěžovatele byl jedním z největších internetových portálů v zemi s velkým množstvím čtenářů a byl známý pro kontroverzní povahu připojených komentářů. Jak bylo uvedeno výše, předmětné komentáře byly Nejvyšším soudem posouzeny tak, že obsahovaly hate speech a výrazy, které přímo podněcovaly k násilí. Konstatování jejich nezákonné povahy nevyžadovalo žádnou jazykovou či právní analýzu, neboť tyto komentáře byly zjevně nezákonné. Soud tak bude posuzovat stížnost společnosti stěžovatele na základě těchto skutečností.

2. Existence zásahu

...

3. Zda byl zásah učiněn „na základě zákona“

...

125. Soud poznamenává, že rozdíl v názorech stran sporu na otázku, jaký právní předpis měl být použit, pochází z jejich odlišných pohledů na to, jak kla-

sifikovat postavení společnosti stěžovatele. Tato společnost uvádí, že je pouhým zprostředkovatelem komentářů třetích osob, zatímco vláda argumentuje tím, že je nutné ji považovat za vydavatele, i za vydavatele předmětných komentářů.

126. Soud uvádí (§ 112 a 113 výše), že Nejvyšší Soud uznal rozdíly mezi rolí vydavatele tištěného média na jedné straně a poskytovatele internetového portálu, který publikuje za účelem dosažení zisku, na straně druhé. Nejvyšší soud nicméně konstatoval, že z důvodu „ekonomických zájmů na zveřejnění komentářů je potřeba pro účely § 1047 zákona o závazcích za vydavatele považovat jak vydavatele tištěného média, tak i poskytovatele internetového portálu“ (viz § 14 rozsudku).

127. Soud se domnívá, že společnost stěžovatele namítá pochybení národních soudů při nesprávném použití obecných ustanovení zákona o závazcích na zjištěný skutkový stav s tím, že měly být použity vnitrostátní a evropské předpisy týkající se poskytovatele internetových služeb. Stejně jako senát Soudu, tak i velký senát v této souvislosti připomíná, že není jeho úkolem plnit roli vnitrostátních soudů. Výklad a použití vnitrostátního práva je primárně na národních orgánech a zejména na soudech (viz, mimo jiné, *Centro Europa 7, S. r.l., a Di Stefano*, cit. výše, § 140; *Rekvényi proti Maďarsku*, č. 25390/94, § 35). Soud také připomíná, že není povolán k tomu, aby vyjadřoval svůj názor na otázku vhodnosti metod použitých zákonodárcem žalovaného státu při regulaci určité oblasti. Jeho úkolem je pouze určit, zda použité metody a z nich plynoucí účinky jsou v souladu s Úmluvou (viz *Gorzelik a ostatní proti Polsku*, č. 44158/98, § 67). Soud se tak omezuje pouze na zkoumání toho, zda použití obecných zásad zákona o závazcích ze strany Nejvyššího soudu na situaci stěžovatele bylo pro účely článku 10 odst. 2 Úmluvy předvídatelné.

128. Podle příslušných ustanovení Ústavy, občanského zákoníku (obecné zásady) a zákona o závazcích tak, jak byly vyloženy a použity národními soudy, je společnost stěžovatele považována za vydavatele a je odpovědná za zveřejnění zjevně nezákonných komentářů. Vnitrostátní soudy se rozhodly použít tyto předpisy, neboť nazvaly, že speciální úprava obsažená v zákoně o službách informační společnosti, která transponuje směrnici o elektronickém obchodu do estonského práva, se na projednávanou věc nepoužije, neboť se týká pouze činností technické, automatické a pasivní povahy, nikoli činností, které vykazovala společnost stěžovatele, a že cílem sledovaným společností stěžovatele nebylo pouhé poskytování zprostředkovatelské služby (viz § 13 rozsudku Nejvyššího soudu). V tomto jedinečném kontextu bere Soud v úvahu skutečnost, že některé státy uznaly důležitost a složitost projednávané věci, které si vyžadují potřebu zajistit spravedlivé vyvážení různých zájmů a základních práv do té míry, že

vyzývají k přijetí zvláštních právních úprav pro situace podobné té v projednávané věci. To je v souladu s „odlišným a postupným přístupem“ k právní úpravě nových médií, kterou doporučila Rada Evropy a která nachází podporu i v judikatuře Soudu (viz *mutatis mutandis*, *Editorial Board of Pravoye Delo a Shtekel proti Ukrajině*, č. 33014/05, § 63 – 64). Přestože je možné vycházet v právní úpravě z různých přístupů s cílem vzít v úvahu povahu nových médií, Soud s ohledem na skutkové okolnosti této věci konstatuje, že podle ustanovení Ústavy, občanského zákoníku (obecné zásady) a zákona o závazcích, společně s příslušnou judikaturou, bylo předvídatelné, aby vydavatel, který za účelem dosažení zisku provozuje internetový zpravodajský portál, byl podle vnitrostátního práva odpovědný za umístování zjevně nezákonných komentářů podobných těm v projednávané věci na svém zpravodajském portálu.

129. Soud konstatuje, že jako profesionální vydavatel měla společnost stěžovatele znát právní předpisy a judikaturu a měla hledat právní pomoc. V tomto kontextu Soud poznamenává, že zpravodajský portál Delfi je jedním z největších v Estonsku. Ještě předtím, než byly zveřejněny komentáře, o které jde v projednávané věci, již byly vyjádřeny obavy veřejnosti a ministr spravedlnosti poznamenal, že oběti urážek by se měly s Delfi soudit a požadovat náhradu škodu (viz § 15 výše). Soud se domnívá, že společnost stěžovatele byla schopna posoudit rizika vztahující se k jejím činnostem a musela být schopna do určité rozumné míry předvídat, jaké následky s ní mohou být spojené. Proto dospěl k závěru, že předmětný zásah byl učiněn „na základě zákona“ ve smyslu druhého odstavce článku 10 Úmluvy.

4. Zda zásah sledoval legitimní cíl

130. Mezi stranami řízení před velkým senátem nebylo sporu o tom, že omezení svobody projevu společnosti stěžovatele sledovalo legitimní cíl ochrany pověsti a práv ostatních. Soud nevidí důvod, proč by měl rozhodnout jinak.

5. Zda byl zásah nezbytný v demokratické společnosti

a) obecné zásady

131. Základní zásady týkající se toho, zda je zásah do svobody projevu „nezbytný v demokratické společnosti“, jsou jasně dané judikaturou Soudu a byly shrnuty takto (viz, *Hertel proti Švýcarsku*, rozsudek ze dne 25. srpna 1998, § 46; *Steel a Morris proti Spojenému království*, č. 68416/01, § 87; *Mouvement raëlien suisse proti Švýcarsku*, č. 16354/06, § 48; *Animal Defenders International proti Spojenému království*, č. 48876/08, § 100):

„(i) Svoboda projevu tvoří jeden ze základních prvků demokratické společnosti a je jednou ze základních podmínek pro její pokrok a pro sebenaplnění každého jednotlivce. Podle odstavce 2 článku 10 se nevztahuje pouze na „informace“ nebo „myšlenky“, které jsou příznivě přijímány nebo nejsou vnímány jako urážlivé či jsou považovány za neutrální, ale také na ty, které jsou urážlivé, šokující nebo rušivé. Takové jsou požadavky pluralismu, tolerance a svobodného uvažování, bez které neexistuje „demokratická společnost“. Jak uvádí článek 10, tato svoboda platí s výhradou výjimek, které ... „musí být vykládány restriktivně a nutnost jakéhokoli omezení musí být stanovena přesvědčivě“.

(ii) Přídavné jméno „nezbytný“ ve smyslu článku 10 odst. 2 předpokládá existenci „naléhavé společenské potřeby“. Smluvní státy mají určitý prostor pro uvážení při posouzení, zda taková potřeba existuje. To jde ruku v ruce s „evropským dohledem“, a to jak v rovině právních předpisů, tak i rozhodnutí, která je aplikují, a to včetně těch přijatých nezávislým soudem. Soud je tak oprávněn závazně rozhodnout o tom, zda je takové „omezení“ slučitelné se svobodou projevu chráněnou článkem 10.

(iii) Úkolem Soudu při výkonu jeho kontrolní pravomoci není nahrazovat činnost příslušných vnitrostátních orgánů, ale spíše podle článku 10 přezkoumat rozhodnutí, která byla vydána v rámci jejich prostoru pro uvážení. To neznamená, že takový dohled je omezen na zjištění, zda žalovaný stát vykonal svoji pravomoc v rámci svého prostoru pro uvážení rozumně, pečlivě a v dobré víře; Soud se musí podívat na namítaný zásah ve světle celého případu a rozhodnout, zda byl „přiměřený sledovanému legitimnímu cíli“ a zda důvody ospravedlňující takový zásah, které vnitrostátní orgány uvedly, jsou „relevantní a dostatečné“. ... Při této práci se musí Soud přesvědčit, že národní orgány použily standardy, které jsou v souladu se zásadami zakotvenými v článku 10, a dále, že vycházely z přijatelného posouzení relevantních skutečností. ...“

132. Soud dále zdůraznil základní úlohu, kterou má tisk v demokratické společnosti. Ačkoli nelze překročit určité hranice, zejména pokud jde o pověst a práva jiných a potřebu chránit důvěrné informace před jejich zveřejněním, povinností tisku je rozšiřovat – způsobem, který je v souladu s jeho povinnostmi a odpovědností – informace a myšlenky týkající se všech otázek veřejného zájmu (viz *Jersild proti Dánsku*, rozsudek ze dne 23. září 1994, § 31; *De Haes a Gijssels proti Belgii*, rozsudek ze dne 24. února 1997, § 37; *Bladet Tromsø a Stensaas proti Norsku*, č. 21980/93, § 58). Novinářská svoboda zahrnuje možné použití určitého stupně nadsázky nebo dokonce provokace (viz *Prager a Ober-schlick proti Rakousku*, rozsudek ze dne 26. dubna 1995, § 38; *Bladet Tromsø a Stensaas*, cit. výše, § 59). Hranice přípustné kritiky jsou užší ve vztahu k soukromým osobám než ve vztahu k politikům nebo vládám (viz např. *Castells proti Španělsku*, rozsudek ze dne 23. dubna 1992, § 46; *Incal proti Turecku*,

rozsudek ze dne 9. června 1998, § 54; *Tammer proti Estonsku*, č. 41205/98, § 62).

133. Soud také již dříve ve vztahu k dostupnosti a možnostem internetu uchovávat a sdělovat obrovské množství informací rozhodl, že internet hraje důležitou roli při podpoře přístupu veřejnosti k informacím a obecně při usnadnění šíření informací obecně (viz *Ahmet Yildirim*, cit. výše, § 48; *Times Newspapers Ltd*, cit. výše, § 27). Zároveň je však nebezpečí újmy pro výkon a užívání lidských práv a svobod, které se pojí s obsahem a komunikací na internetu, především pak práva na respektování soukromého života, určitě vyšší než v případech tištěného média (viz *Editorial Board of Pravoye Delo a Shtekel*, cit. výše, § 63).

134. Při zvažování „povinností a odpovědností“ novináře je důležitým faktorem potenciální dopad příslušného média a obecně se uznává, že audiovizuální média mají často bezprostřední a silnější účinek než tištěná média (viz *Purcell a ostatní proti Irsku*, č. 15404/89, rozhodnutí Komise ze dne 16. dubna 1991). Způsoby objektivního a vyváženého zpravodajství se mohou značně lišit, mimo jiné v závislosti na příslušném médiu (viz *Jersild*, cit. výše, § 31).

135. Soud rozhodl, že „potrestání novináře za pomoc při šíření prohlášení učiněného jinou osobou v rozhovoru by vážně ohrozilo přínos tisku k diskusi o věcech veřejného zájmu a nemělo by být ukládáno, pokud k tomu nejsou dostatečně silné důvody“ (viz *Jersild*, cit. výše, § 35; *Thoma proti Lucembursku*, č. 38432/97, § 62; *mutatis mutandis, Verlagsgruppe News GmbH proti Rakousku*, č. 76918/01, rozsudek ze dne 14. prosince 2006, § 31; *Print Zeitungsverlag GmbH proti Rakousku*, č. 26547/07, rozsudek ze dne 10. října 2013, § 39).

136. Mimoto Soud již konstatoval, že projev, který je v rozporu s hodnotami, které Úmluva prosazuje a chrání, není chráněn článkem 10 na základě článku 17 Úmluvy. Příkladem takových projevů, kterými se Soud již zabýval, jsou prohlášení popírající holocaust, ospravedlňující nacistickou politiku, spojující všechny muslimy s velkými teroristickými útoky či zobrazující židy jako zdroj zla v Rusku (viz *Lehideux a Isorni proti Francii*, rozsudek ze dne 23. září 1998, § 47 a 53; *Garaudy proti Francii*, č. 65831/01; *Norwood proti Spojenému království*, č. 23131/03; *Witzsch proti Německu*, č. 7485/03, rozsudek ze dne 13 prosince 2005; *Pavel Ivanov proti Rusku*, č. 35222/04, rozsudek ze dne 20. února 2007).

137. Soud dále připomíná, že právo na ochranu dobré pověsti je právem, které je chráněno článkem 8 Úmluvy jako součást práva na respektování soukromého života (viz *Chauvy a ostatní*, cit. výše, § 70; *Pfeifer proti Rakousku*, č. 12556/03, rozsudek ze dne 15. listopadu 2007, § 35; *Polanco Torres a Movilla*

Polanco proti Španělsku, č. 34147/06, rozsudek ze dne 21. září 2010, § 40). Aby bylo možné použít článek 8, musí útok na pověst osoby dosáhnout určitého stupně závažnosti a musí být učiněn tak, aby způsobil, že dotyčné osobě je zabráněno užívat právo na respektování soukromého života (viz *A. proti Norsku*, č. 28070/06, rozsudek ze dne 9. dubna 2009, § 64; *Axel Springer AG proti Německu*, č. 39954/08, rozsudek ze dne 7. února 2012, § 83).

138. Při posuzování toho, zda je zásah do práva na svobodu projevu v demokratické společnosti v zájmu „ochrany pověsti nebo práv jiných“ nezbytný, může Soud považovat za nutné ověřit, zda vnitrostátní orgány našly spravedlivou rovnováhu při ochraně dvou hodnot garantovaných Úmluvou, které mohou být v některých případech ve vzájemném konfliktu, a to zejména na jedné straně svoboda projevu chráněná článkem 10 a na druhé straně právo na respektování soukromého života, které je zakotveno v článku 8 (viz *Hachette Filipacchi Associés proti Francii*, č. 71111/01, rozsudek ze dne 14. června 2007, § 43; *MGN Limited proti Spojenému království*, č. 39401/04, rozsudek ze dne 18. ledna 2011, § 142; *Axel Springer AG*, cit. výše, § 84).

139. Soud již rozhodl, že práva zaručená článkem 8 a 10 v zásadě zasluhují stejný respekt a výsledek řízení o stížnosti by se v zásadě neměl lišit podle toho, zda byla podána podle článku 10 Úmluvy vydavatelem předmětného článku či podle článku 8 osobou, která byla takovým článkem dotčena. Prostor pro uvážení by tak měl být v obou případech stejný (viz *Axel Springer AG*, cit. výše, § 87; *Von Hannover proti Německu /č. 2/*, č. 40660/08 a 60641/08, § 106; s dalšími odkazy na věci *Hachette Filipacchi Associés*, cit. výše, § 41; *Timciuc proti Rumunsku*, č. 28999/03, rozhodnutí ze dne 12. října 2010, § 144; *Mosley proti Spojenému království*, č. 48009/08, rozsudek ze dne 10. května 2011, § 111). Tam, kde vnitrostátní orgány při svém rozhodování hledaly rovnováhu mezi těmito dvěma právy v souladu s kritérii stanovenými judikaturou Soudu, by Soud vyžadoval vážné důvody, pro které by se národní soudy odklonily od jeho názoru (viz *Axel Springer AG*, cit. výše, § 88; *Von Hannover /č. 2/*, viz výše, § 107; s dalšími odkazy na *MGN Limited*, cit. výše, § 150 a 155; *Paloma Sánchez a ostatní proti Španělsku*, č. 28955/06, 28957/06, 28959/06 a 28964/06, rozhodnutí ze dne 12. září 2011, § 57). Jinými slovy, pokud je stát povinen najít rovnováhu mezi proti sobě jdoucími soukromými zájmy či právy Úmluvy, Soud bude obvykle státu poskytovat široký prostor pro vlastní uvážení (viz *Evans proti Spojenému království*, č. 6339/05, § 77; *Chassagnou a ostatní proti Francii*, č. 25088/94, 28331/95 a 28443/95, § 113; *Ashby Donald a ostatní proti Francii*, č. 36769/08, rozsudek ze dne 10. ledna 2013, § 42).

(b) Použití výše uvedených zásad na projednávanou věc

(i) Prvky v posouzení proporcionality

140. Soud poznamenává, že strany nerozporují skutečnost, že komentáře zaslané čtenáři v reakci na článek publikovaný na internetovém zpravodajském portálu společnosti stěžovatele tak, jak byly zveřejněny v části pro ně určené, byly zjevně protiprávní povahy. Společnost stěžovatele opravdu odstranila komentáře poté, co na ně byla poškozenou stranou upozorněna, a sama je v řízení před senátem popsala jako „porušující“ a „nezákonné“ (viz § 84 rozsudku senátu). Soud je také toho názoru, že většina pochybných komentářů obsahovala hate speech nebo podněcovala k násilí a jako takové by neměly požívat ochrany článku 10 (viz § 136 výše). V projednávané věci tak nejde o svobodu projevu autorů takových komentářů. Soud se spíše zabývá otázkou, zda rozhodnutí národních soudů, které činí společnost stěžovatele odpovědnou za takové komentáře zaslané třetími stranami, jsou porušením jejich svobody rozšiřovat informace, která je zaručená článkem 10 Úmluvy.

141. Soud uvádí, že ačkoli společnost stěžovatele předmětné komentáře okamžitě odstranila ze svých webových stránek poté, co byla právníky L. upozorněna, Nejvyšší soud shledal společnost stěžovatele odpovědnou podle zákona o závazcích, neboť tato měla zabránit zveřejnění komentářů se zjevně nezákonným obsahem. Soud pak odkázal na ustanovení § 1047(3) zákona o závazcích, podle kterého se zveřejňování informací nebo jiných věcí nepovažuje za nezákonné, pokud osoba, která informace nebo jiné záležitosti zveřejňuje, nebo osoba, které jsou takové informace zveřejněny, má oprávněný zájem na takovém zveřejnění a pokud osoba, která informace zveřejňuje, tyto informace nebo jiné záležitosti ověřila s takovou pečlivostí, která odpovídá „závažnosti případného porušení“. Nejvyšší soud tak rozhodl, že poté, co došlo ke zveřejnění, společnost stěžovatele pochybila, když neodstranila komentáře, o jejichž nezákonném obsahu měla vědět z portálu na základě vlastního zjištění. Nečinnost společnosti stěžovatele byla shledána jako protiprávní, protože tato „neprokázala absenci zavinění“ podle ustanovení § 1050(1) zákona o závazcích (viz § 16 rozsudku Nejvyššího soudu).

142. Ve světle odůvodnění Nejvyššího soudu musí Soud podle své ustálené judikatury prozkoumat, zda je konstatování odpovědnosti na straně společnosti stěžovatele relevantně a dostatečně v konkrétních okolnostech případu odůvodněno (viz § 131 výše). Soud poznamenává, že ve snaze odpovědět na otázku, zda rozhodnutí vnitrostátních soudů, podle kterých je společnost stěžovatele odpovědná za komentáře vyvěšené třetími stranami, je porušením její svobody projevu, senát Soudu identifikoval následující aspekty, které jsou pro jeho analýzu relevantní: kontext komentářů, opatření, která společnost stěžovatele zavedla s cílem předejít difamačním komentářům nebo je odstranit, odpovědnost autorů

komentářů jako alternativu k odpovědnosti samotné společnosti stěžovatele a také důsledky řízení u národních soudů pro společnost stěžovatele (viz § 85 a následující rozsudku senátu).

143. Soud souhlasí s tím, že tyto aspekty jsou relevantní pro konkrétní posouzení proporcionality předmětného zásahu v rámci přezkumu projednávané věci Soudem (viz § 112 až 117 výše).

(ii) Kontext komentářů

144. Pokud jde o kontext komentářů, Soud uznává, že článek o trajektové společnosti, který byl uveřejněn na zpravodajském portálu Delfi, byl vyvážený, neobsahoval útočná vyjádření a v řízení před vnitrostátními soudy nebyla jeho zákonná povaha zpochybněna. Soud si je vědom skutečnosti, že i takový článek pojednávající o zdánlivě neutrálním tématu může vyvolat bouřlivé diskuse na internetu. V tomto ohledu hraje svoji roli charakter zpravodajského portálu Delfi. Soud opětovně připomíná, že Delfi byl profesionálně spravovaný internetový zpravodajský portál, provozovaný na komerční bázi, který se snaží o značný počet komentářů k článkům, které publikuje. Soud poznamenává, že Nejvyšší soud výslovně poukázal na skutečnost, že společnost stěžovatele začlenila prostor pro komentáře do svého zpravodajského portálu, když zvala návštěvníky webových stránek, aby doplňovali zprávy o svá vlastní vyjádření a názory (komentáře). Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu v prostoru pro komentáře společnost stěžovatele aktivně vybízela ke komentářům k novinkám, které se na portálu objevovaly. Návštěvnost portálu společnosti stěžovatele závisela na počtu komentářů; příjmy získané z reklam uveřejněných na portálu zase závisely na jeho sledovanosti. Proto Nejvyšší soud dospěl k závěru, že společnost stěžovatele měla ekonomický zájem na zveřejňování komentářů. Podle názoru Nejvyššího soudu skutečnost, že společnost stěžovatele nebyla jejich autorem, neznamená, že neměla žádnou kontrolu nad prostorem portálu určeném pro komentáře (viz § 13 rozsudku).

145. Soud také v tomto ohledu uvádí, že „pravidla komentování“ na webových stránkách Delfi uváděla, že společnost stěžovatele zakazuje umístění komentářů, které by neměly žádný obsah a/nebo by se netýkaly tématu, byly by v rozporu s dobrými zvyklostmi, komentářů obsahujících výhrůžky, urážky, obscénní a vulgární výrazy nebo komentářů, které by podněcovaly k nenávisti, násilí nebo nezákonné činnosti. Takové komentáře mohly být odstraněny a možnost autorů těchto komentářů přispívat do tohoto prostředí mohla být omezena. Skuteční autoři však komentáře poté, co byly umístěny na zpravodajském portálu společnosti stěžovatele, nemohli měnit nebo vymazat – pouze společnost

stěžovatele měla technické prostředky umožňující takové operace. Ve světle výše uvedeného a s ohledem na odůvodnění Nejvyššího soudu, Soud souhlasí se závěry senátu, že společnost stěžovatele musela vykonávat značnou kontrolu nad komentáři publikovanými na svém portálu.

146. Stručně řečeno, Soud se domnívá, že Nejvyšším soudem bylo dostatečně prokázáno, že zapojení společnosti stěžovatele při uveřejňování komentářů u svých článků na zpravodajském portálu Delfi, jde nad rámec pouhé pasivní a čistě technické služby poskytovatele. Soud proto konstatuje, že Nejvyšší soud založil rozhodnutí v této věci na důvodech, které jsou relevantní pro účely článku 10 Úmluvy.

(iii) Odpovědnost autorů komentářů

147. V souvislosti s otázkou, zda by odpovědnost samotných autorů komentářů mohla sloužit jako rozumná alternativa k odpovědnosti internetového zpravodajského portálu v takové věci, která odpovídá okolnostem projednávaného případu, si je Soud vědom toho, že uživatelé internetu nemají zájem odkrývat svoji totožnost. Anonymita byla dlouho prostředkem, jak se vyhnout postihu nebo nežádoucí pozornosti. Jako taková umožňuje podporovat volný tok myšlenek a informací důležitými cestami, a to zejména na internetu. Zároveň Soud neztrácí ze zřetele lehkost, rozsah a rychlost šíření informací na internetu a přetrvávání jednou již zveřejněné informace, které mohou ve srovnání s tradičními médii podstatně zhoršit účinky nezákonných projevů na internetu. Soud v této souvislosti odkazuje na nedávný rozsudek Soudního dvora Evropské unie ve věci *Google Spain a Google*, v němž se tento soud, byť v odlišném kontextu, zabýval otázkou dostupnosti informací po delší dobu vážně zasahujících do soukromého života osoby na internetu, a konstatoval základní pravidlo, podle kterého základní práva jednotlivce převažují nad ekonomickými zájmy provozovatele vyhledávače a nad zájmy ostatních uživatelů internetu (viz § 56 výše).

148. Soud poznamenává, že internet umožňuje různé stupně anonymity. Uživatel internetu může být anonymní pro širší veřejnost, zatímco je identifikovatelný pro poskytovatele služeb prostřednictvím účtu nebo kontaktních údajů, které mohou být buď neověřené, nebo mohou podléhat určitému způsobu ověření – od omezeného ověření (například prostřednictvím aktivace účtu prostřednictvím emailové adresy nebo účtu na sociální síti) po zjištění správné totožnosti uživatele, a to za použití elektronických průkazů totožnosti nebo autorizačních údajů elektronického bankovníctví, umožňující spíše bezpečnější identifikaci uživatele. Poskytovatel služeb může umožňovat rozsáhlý stupeň anonymity pro své uživatele; v takovém případě se uživatel nemusí vůbec identifikovat a může

být nějakým způsobem v omezené míře dohledatelný přes informace uchovávané poskytovatelem přístupu k internetu. Zveřejnění takových informací by obvykle vyžadovalo příkaz vyšetřujících nebo justičních orgánů a podléhalo by omezujícím podmínkám. To však může být vyžadováno v některých případech s cílem identifikovat a stíhat pachatele.

149. Ve věci *K.U. proti Finsku*, který se týkal trestného činu, „zlomyslného zkresení či překroucení“ skutečností sexuální povahy vůči nezletilému, Soud konstatoval, že „[a]čkoliv musí být svoboda projevu a důvěrnost komunikace primárně zvažovány, a uživatelé telekomunikačních a internetových služeb musí mít záruku, že jejich vlastní soukromí a svoboda projevu budou respektovány, tato záruka nemůže být absolutní a musí příležitostně ustoupit jiným oprávněným imperativům, jako je předcházení nepokojům a zločinnosti, nebo ochrana práv a svobod druhých“ (viz *K.U. proti Finsku*, č. 2872/02, § 49). Soud v tomto případě odmítl argument vlády, že stěžovatel měl možnost získat náhradu škody od poskytovatele služeb, a konstatoval, že s ohledem na okolnosti případu by to nebylo dostatečné. Uvedl, že musí existovat prostředek nápravy, který umožní skutečnou identifikaci pachatele tak, aby mohl být postaven před soud, zatímco v dané době právní řád žalovaného státu neumožňoval, aby bylo poskytovateli služeb internetu přikázáno sdělovat informace potřebné pro tento účel (ibid., § 47 a 49). Ačkoliv se věc *K.U. proti Finsku* týkala porušení, které bylo kvalifikováno podle vnitrostátního práva jako trestný čin a obsahovalo větší zásah do osobního života oběti než situace v projednávané věci, z odůvodnění Soudu je zřejmé, že ačkoli je anonymita na internetu důležitou hodnotou, musí být v rovnováze s ostatními právy a zájmy.

150. Pokud jde o totožnost autorů komentářů v občanském soudním řízení, Soud konstatuje, že postoje stran se lišily v otázce možnosti jejich zjištění. Na základě informací poskytnutých stranami Soud poznamenává, že estonské soudy v rámci „shromažďování důkazů před samotným soudním řízením“ tak, jak je upraven v článku 244 občanského soudního řádu, vyhověly žádostem osob, které byly předmětem pomluvy, aby online noviny či zpravodajské portály poskytly IP adresy autorů, kteří umístili údajně hanlivé komentáře, a poskytovatelé připojení k internetu zpřístupnili jména a adresy účastníků, kterým byly příslušné IP adresy přiřazeny. Z příkladů, které poskytla vláda, vyplývají různé výsledky: v některých případech se ukázalo, že je možné identifikovat počítač, z kterého byly komentáře zaslány, zatímco v jiných případech nebylo něco podobného s ohledem na různé technické překážky možné.

151. Podle rozsudku Nejvyššího soudu v projednávané věci měl poškozený možnost podat žalobu proti společnosti stěžovatele nebo proti autorům komentářů

řů. Soud se domnívá, že nejistá účinnost opatření umožňujících zjistit totožnost autorů komentářů spojená s nedostatkem nástrojů, které společnost stěžovatele zavedla tak, aby bylo dosaženo stejného cíle, tedy aby bylo umožněno oběti hate speech podat žalobu proti autorům komentářů k soudu, jsou faktory, které podporují zjištění, že Nejvyšší soud založil své rozhodnutí na relevantních a dostatečných základech. Soud odkazuje v této souvislosti rozsudek ve věci *Krone Verlag* (č. 4), kde uvedl, že skutečnost, že osoba, která se domáhá náhrady škody za pomluvu v difamačním řízení, přesunuje riziko na mediální společnost, která je obvykle v lepší finanční situaci než samotný autor pomluvy, není v zásadě nepřiměřeným zásahem do práva mediální společnosti na svobodu projevu (viz *Krone Verlags GmbH & Co. KG proti Rakousku* (č. 4), č. 72331/01, rozsudek ze dne 9. listopadu 2006, § 32).

(iv) Opatření přijatá společností stěžovatele

152. Soud konstatuje, že společnost stěžovatele zdůraznila počet komentářů ke každému článku zveřejněnému na svých internetových stránkách, a tak místa, kde probíhaly živé výměny názorů, musela být snadno identifikovatelná pro editory zpravodajského portálu. U článku v projednávané věci bylo 185 komentářů, což je číslo značně nad průměrem. Předmětné komentáře byly odstraněny společností stěžovatele asi šest týdnů poté, co byly umístěny na webových stránkách, a to na základě jí zasláného oznámení právníků poškozené osoby.

153. Soud poznamenává, že Nejvyšší soud ve svém rozsudku uvedl, že „kvůli povinnosti zabránit způsobení škody, která vyplývá z práva, měla společnost stěžovatele zabránit zveřejnění komentářů se zjevně nezákonným obsahem“. Nicméně také rozhodl, že poté, co byly komentáře zveřejněny, se společnosti stěžovatele nepodařilo komentáře, o jejichž protiprávním obsahu měla vědět, z vlastní iniciativy odstranit (viz § 16 rozsudku). Proto Nejvyšší soud výslovně nestanovil, zda, aby se zbavila odpovědnosti podle zákona o závazcích, měla společnost stěžovatele povinnost zabránit umístění komentářů na webových stránkách, nebo zda by podle vnitrostátního práva stačilo, aby společnost stěžovatele neprodleně po zveřejnění urážlivé komentáře odstranila. Soud se domnívá, že při posuzování důvodů, na kterých stojí rozsudek Nejvyššího soudu konstatující zásah do práv stěžovatele zaručených Úmluvou, nenasvědčuje nic tomu, že by vnitrostátní soud chtěl omezit práva stěžovatele více, než je nutné k dosažení sledovaného cíle. Na tomto základě a s ohledem na svobodu rozšiřovat informace, která je zakotvena v článku 10, vychází Soud z domněnky, že rozsudek Nejvyššího soudu je třeba chápat tak, že následné odstranění komentářů ze strany společnosti stěžovatele, ke kterému by došlo bezprostředně po jejich zve-

řejnění, by stačilo k tomu, aby společnost stěžovatele unikla podle vnitrostátního práva odpovědnosti. S ohledem na výše uvedené zjištění (viz § 145) o tom, že společnost stěžovatele vykonávala značný stupeň kontroly nad komentáři publikovanými na svém portálu, Soud nemá za to, že uložení povinnosti společnosti stěžovatele odstranit ze svých webových stránek komentáře, které obsahovaly hate speech a podněcovaly k násilí, a byly tak zjevně nezákonné, neprodleně po jejich zveřejnění, znamenalo v zásadě nepřiměřený zásah do svobody projevu této společnosti.

154. Relevantní otázkou v daném případě je, zda závěr vnitrostátního soudu o tom, že společnost stěžovatele je odpovědná, neboť neodstranila komentáře neprodleně po zveřejnění, byl založen na relevantních a dostatečných důvodech. S ohledem na tuto skutečnost se musí v první řadě vzít v úvahu, zda společnost stěžovatele zavedla mechanismy, které byly schopné filtrovat komentáře obsahující projevy nenávisti nebo výrazy podněcující k násilí.

155. Soud poznamenává, že společnost stěžovatele přijala v tomto ohledu určitá opatření. Na zpravodajském portálu Delfi je informace o zřeknutí se odpovědnosti, která uvádí, že autoři komentářů – a nikoli společnost stěžovatele – jsou za ně odpovědní a že umístění komentářů, které jsou v rozporu s dobrými zvyklostmi, obsahující výhrůžky, urážky, obscénní a vulgární výrazy nebo komentářů, které podněcují k nenávisti, násilí nebo nezákonné činnosti, jsou zakázány. Kromě toho portál měl automatický systém odstraňování komentářů, které obsahovaly kořeny vulgárních slov, a měl také systém umožňující stáhnout komentář, kde každý mohl nevhodný komentář označit kliknutím na tlačítko určené k tomuto účelu tak, aby se zpráva dostala ke správci portálu. Vedle toho v některých případech správci portálu odstranili nevhodné komentáře na základě vlastní iniciativy.

156. Soud tak konstatuje, že nelze říci, že by společnost stěžovatele zcela zanedbala svoji povinnost zabránit způsobení škody třetím stranám. Nicméně důležitější je, že automatický filtr zachycující určitá slova, který společnost stěžovatele používala, nedokázal filtrovat čtenáři umístěné odporné výrazy hate speech a projevy podněcující násilí, čímž byla omezena jeho schopnost rychle odstranit urážlivé komentáře. Soud připomíná, že většina předmětných slov a výrazů nezahrnovala sofistikované metafory a neobsahovala skryté významy nebo jemné výhrůžky. Evidentně šlo o projevy nenávisti a flagrantní výhrůžky napadající fyzickou integritu L. I když automatický filtr zachycující určitá slova mohl být v některých případech užitečný, okolnosti tohoto případu ukazují, že tento systém nebyl dostatečný pro odhalení komentářů, jejichž obsah nepředstavuje chráněné projevy podle článku 10 Úmluvy (viz § 136 výše). Soud konsta-

tuje, že v důsledku tohoto selhání filtračního mechanismu zůstaly zjevně protiprávní komentáře on-line po dobu šesti týdnů (viz § 18 výše).

157. Soud v této souvislosti poznamenává, že v některých případech správci portálu odstranili nevhodné komentáře ze své vlastní iniciativy a že zřejmě nějaký čas po událostech v projednávané věci společnost stěžovatele zřídila zvláštní tým moderátorů. S ohledem na skutečnost, že každý člověk má dostatek možností, aby byl jeho hlas slyšet na internetu, se Soud domnívá, že povinnost velkého zpravodajského portálu přijmout účinná opatření k omezení šíření projevů nenávisti a projevů podněcujících k násilí – o které jde v projednávané věci – nemůže být v žádném případě přirovnáno k „soukromé cenzuře“. Zatímco Soud uznává „důležitou roli“, kterou hraje internet při „zvyšování přístupu veřejnosti ke zprávám a usnadňování šíření informací obecně“ (viz *Ahmet Yildirim*, cit. výše, § 48; *Times Newspapers Ltd*, cit. výše, § 27), Soud znovu opakuje, že si je vědom nebezpečí škody, které představuje obsah a komunikace na internetu (viz *Editorial Board of Pravoye Delo a Shtekel*, cit. výše, § 63; viz též *Mosley*, cit. výše, § 130).

158. S ohledem na individuální okolnosti také nemusí být vždy možné identifikovat konkrétní oběť, a to v případech hate speech namířených proti skupině osob, nebo projevů podněcování násilí podobných těm, které se objevily v několika komentářích v projednávané věci. Tam, kde existuje jednotlivá oběť, jí může být zabráněno oznámit poskytovateli služeb internetu údajně porušení jejich práv. Soud zdůrazňuje, že schopnost potenciální oběti projevů nenávisti průběžně sledovat internet je omezena více než schopnost velkého komerčního internetového zpravodajského portálu zabránit nebo rychle odstranit takové komentáře.

159. Soud také nakonec konstatuje argument společnosti stěžovatele, podle kterého měl Soud vzít v úvahu existenci systému umožňujícího po upozornění stáhnout komentáře, který společnost stěžovatele sama zavedla. Soud uvádí, že podle jeho názoru může být takový systém v případě, že je doplněn účinnými postupy umožňujícími rychlou reakci, vhodným nástrojem pro nalezení správné rovnováhy mezi právy a zájmy dotýčených osob. Nicméně v projednávané věci, kde komentáře uživatelů – třetích osob – zahrnují hate speech a přímé výhrůžky proti fyzické integritě jednotlivce tak, jak je chápána judikaturou Soudu (viz § 136 výše), Soud uvádí, jak je výše stanoveno (viz § 153), že práva a zájmy jiných a společnosti jako celku mohou opravňovat smluvní státy k tomu, aby vyvozovaly odpovědnost internetových zpravodajských portálů, aniž by došlo k porušení článku 10 Úmluvy, pokud takové portály nepřijmou opatření k bezprodlenému odstranění zjevně nezákonných komentářů, a to i bez předchozího upozornění oběti nebo třetích stran.

(v) Důsledky pro společnost stěžovatele

160. Ve vztahu k otázce důsledků, které vyplynuly z řízení před vnitrostátními soudy pro společnost stěžovatele, Soud poznamenává, že společnost byla povinna zaplatit poškozené osobě ekvivalent ve výši 320 EUR jako náhradu nemajetkové újmy. Soud souhlasí s názorem senátu, že tato částka nemůže být s ohledem na skutečnost, že společnost stěžovatele je profesionálním operátorem jednoho z největších internetových portálů v Estonsku, považována za nepřiměřenou ve vztahu k porušení, které bylo shledáno národními soudy (viz § 93 rozsudku senátu). V této souvislosti Soud poznamenává, že vzal v úvahu judikaturu národních soudů po rozhodnutí ve věci Delfi týkající se odpovědnosti operátorů internetových zpravodajských portálů. Uvádí, že v těchto případech následovaly soudy nižších stupňů názor Nejvyššího soudu v rozhodnutí Delfi, nicméně nepřiznaly náhradu nemajetkové újmy. Jinými slovy, v těchto případech to fakticky pro operátory znamená, že zajišťují odstranění urážlivých komentářů, ale nemají povinnost platit náhradu za způsobenou nemajetkovou újmu.

161. Soud také poznamenává, že se nezdá, že by společnost stěžovatele změnila v důsledku vnitrostátních soudních řízení svoji obchodní praxi. Podle dostupných informací je zpravodajský portál Delfi stále největším internetovým vydavatelem a zdaleka nejoblíbenějším kvůli umístování komentářů, jejichž počet ještě vzrostl. Anonymní komentáře, které je možné umístit vedle komentářů registrovaných uživatelů, které čtenáři vidí nejprve, stále převažují a společnost stěžovatele vytvořila tým moderátorů, kteří usměrňují komentáře, které jsou na portál vyvěšeny. Za těchto okolností Soud nemůže uzavřít, že by byl zásah do práva společnosti stěžovatele na svobodu projevu nepřiměřený i z tohoto důvodu.

(vi) Závěr

162. Na základě konkrétního posouzení výše uvedených aspektů, s ohledem na závěry Nejvyššího soudu v projednávané věci, zejména na extrémní povahu předmětných komentářů, na skutečnost, že komentáře byly pověšeny v reakci na článek zveřejněný společností stěžovatele na jejím profesionálně řízeném internetovém portálu provozovaném na komerční bázi, s ohledem na nedostatek opatření přijatých společností stěžovatele k odstranění komentářů dosahujících projevů nenávisti a podněcujících k násilí a na zajištění reálných šancí, aby byli autoři takových komentářů za ně odpovědní, a s ohledem na nízkou výši sankce, která byla společnosti stěžovatele uložena, Soud rozhodl, že vnitrostátní soudy konstatovaly odpovědnost společnosti stěžovatele na základě relevantních a dostatečných důvodů, když vzaly v úvahu prostor pro uvážení žalovaného stá-

tu. Zásah tak neznamenal nepřiměřené omezení práva společnosti stěžovatele na svobodu projevu.

Nedošlo tak k porušení článku 10 Úmluvy.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud rozhoduje patnácti hlavy proti dvěma hlasům, že nedošlo k porušení článku 10 Úmluvy.

V souladu s článkem 45 odst. 2 Úmluvy a Pravidla 74 odst. 2 jsou k rozsudku připojena odlišná stanoviska:

- (a) společné souhlasné stanovisko soudců Raimondiho, Karakase, De Gaetana a Kjølbra;
- (b) souhlasné stanovisko soudce Zupančiče;
- (c) společné nesouhlasné stanovisko soudců Sajó a Tsotsoria.

(zpracoval Mgr. Aleš Pavel)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
PÁTÁ SEKCE
25. června 2015
VĚC CHRISTIAN CANONNE
proti Francii
(rozhodnutí ve věci Canonne proti Francii,
stížnost č. 22037/13)

Dotčené články Úmluvy:
článek 8, článek 6 § 1

Odkazy na českou právní úpravu:
články 32 a 34 Listiny základních práv a svobod
§ 776 – § 784 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku

Klíčová slova:
právo na respektování rodinného života – právo na respektování soukromého života – určení otcovství – právo znát svůj původ – test DNA – znalecký posudek – povinnost podrobit se testu DNA

Okolnost, že se domnělý otec odmítá podrobit znaleckému testu DNA, lze zohlednit při rozhodnutí o tom, zda je nebo není otcem dítěte

Autorský komentář:
Nespolupráce domnělého otce v řízení o určení otcovství nemůže jít k tíži dítěte, a to ani z hlediska rychlosti řízení. Soud v této věci dospěl k závěru, že uznání příbuzenského vztahu mezi Éléonorou P. a stěžovatelem národními orgány na základě jeho odmítnutí podrobit se nařízenému genetickému znaleckému testování sice představuje zásah do výkonu práva stěžovatele na respektování soukromého života podle článku 8, nicméně neexistence jakéhokoliv procesního prostředku, který by umožnil donutit předpokládaného otce podrobit se soudnímu příkazu, je v souladu s principem proporcionality pouze tehdy, existují-li jiné prostředky, které umožňují nezávislým orgánům rychle rozhodnout o žalobě na určení otcovství.

V poměrech českého právního řádu povinnost podrobit se krevní zkoušce zůstala pro paternitní řízení zachována v ustanovení § 127 odst. 4 o. s. ř., za užití § 1 odst. 2 z. ř. s. Konstantní judikatura vyžaduje i u znaleckých posudků DNA provedení tzv. vrchního dobrozdání (21 Cdo 693/2010), přičemž definuje i podmínky, kdy lze vzorek DNA odebrat zemřelému domnělému otci (30 Cdo 1982/2012, R 22/2015).

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel Christian Canonne je francouzského původu a pracoval jako viceprezident společnosti, v níž pracovala také Christiane P. Ta dne 16. července 1982 v době rozvodového řízení porodila dceru Éléonore. Manželství Christiane P. bylo rozvedeno dne 20. září 1983. Dne 16. ledna 1988 se Christiane P. vdala za svého druhého manžela Jana Willema H., který uznal otcovství k Éléonore dne 6. ledna 1988. Christiane P. a Jan Willem H. se rozvedli v roce 1997.

Dne 11. července 2002 podala Éléonore P. žalobu na určení otcovství stěžovatele. Dne 18. dubna 2003 podala návrh na popření otcovství Jan Willem H. Soud následně nařídil Janu Willemu H. podrobit se testům otcovství, jejichž výsledek vyloučil možnost, že by byl otcem Éléonore P. Rozsudkem ze dne 3. ledna 2006 soud vyslovil neplatnost uznání otcovství k Éléonore P. Soud následně nařídil znalecké zkoumání vzorků krve Éléonore P. a stěžovatele za účelem zjištění, zda může být stěžovatel otcem Éléonore P. Po několika neúspěšných předvoláních stěžovatele znalec uzavřel, že se test DNA nepodařilo provést.

Dne 20. října 2009 soud rozhodl, že stěžovatel je otcem Éléonore P. a nařídil zapsání jeho otcovství do rodného listu Éléonore P. Soud v odůvodnění uvedl, že tento závěr učinil na základě provedených důkazů. Zdůraznil, že stěžovatel se nepodrobil testům DNA, a to i přesto, že je to jeho zákonná povinnost, a znemožnil tím potvrzení nebo vyloučení jeho otcovství k Éléonore P. Soud také uvedl, že vzal za prokázané, že v době početí Éléonore spolu stěžovatel a Christiane P. pracovali ve stejné společnosti a byli spolu na několika služebních cestách, což dokazují předložené faktury vystavené na jejich jména. Soud proto z jednání stěžovatele, který odmítl podstoupit test DNA, vyvodil, že je otcem Éléonore P., a to zejména s ohledem na další prokázané skutečnosti.

Dne 24. února 2011 odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně. Uvedl přitom, že vyvození důsledků z nepodstoupení nařízeného testu DNA není porušením principu nedotknutelnosti lidského těla tehdy, pokud jde pouze o jednu z okolností, na niž soud své rozhodnutí založí. Odvolací soud také vyzdvihl fakt, že stěžovatel a matka Éléonore P. pracovali ve stejné společnosti a jezdili společně na služební cesty, na jedné z nich přitom byli právě v době, která odpovídá době početí Éléonore P. Soud také uvedl, že milostný poměr mezi Christiane P. a stěžovatelem dokazují dvě svědectví. Odmítnutí stěžovatele podrobit se testům DNA, které by byly s to vyvrátit jím popírané otcovství k Éléonore P., je tak pouze dodatečným důvodem pro stanovení otcovství stěžovatele k Éléonore P.

Stěžovatel následně podal kasační stížnost, v níž namítal, že některé listinné důkazy předložené Éléonore P. patřily bývalému zaměstnavateli Christiane P., která neměla právo je zadržovat po skončení pracovního poměru. Namítal, že

připuštěním těchto nelegálně držených listin jako důkazů porušil soud princip legality důkazů a porušil tak článek 6 Úmluvy. Dále namítal, že princip nedotknutelnosti lidského těla, který stanoví občanský zákoník, zapovídá jakékoliv testy DNA vynucené pod sankcí. Stěžovatel namítal, že Ústava zakazuje, aby právo komukoliv ukládalo podrobit se testování DNA. Domníval se proto, že nelze ani z pouhého odmítnutí podrobit se nařízeným testům DNA dovozovat jeho otcovství. Rozhodnutím Kasačního soudu ze dne 26. září 2012 bylo jeho podání prohlášeno za nepřijatelné.

STÍŽNOSTNÍ DŮVODY

17. Dovolává se článku 6 odst. 1 Úmluvy stěžovatel namítá, že předběžné řízení o přijatelnosti kasační stížnosti, které bylo provedeno v předmětné věci, není v souladu s právem na spravedlivý proces; kritizuje chybějící odůvodnění takto učiněného rozhodnutí. Namítá taktéž, že některé z listinných důkazů, které byly národním soudům předloženy navrhovatelkami, patří bývalému zaměstnavateli jedné z nich, a tedy nemohly být legálně zadržovány po skončení pracovního poměru; podle jeho názoru proto postupem, kdy národní orgány neprohlásily tyto listinné důkazy za nepřípustné, došlo k porušení principu legality důkazů.

18. Dovolává se článku 8 Úmluvy, a to samostatně i v kombinaci s článkem 6 odst. 1 Úmluvy, stěžovatel napadá postup národních soudů, které dovodily jeho otcovství k Éléonore ze skutečnosti, že se odmítl podrobit testům DNA, které mu byly nařízeny. Zdůrazňuje, že v prostředí francouzského pozitivního práva jsou osoby, které jsou žalovanou stranou v řízení o určení otcovství, povinny podrobit se testu DNA, aby vyvrátily své otcovství. Stěžovatel se domnívá, že je to v rozporu s principem nedotknutelnosti lidského těla, který, dle jeho názoru, zapovídá jakékoliv genetické testování, které je vynucené pod sankcí.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K tvrzenému porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy

19. Stěžovatel je toho názoru, že předběžné řízení o přijatelnosti kasační stížnosti, kterou v dané věci podal, je v rozporu s právem na spravedlivý proces. Dále uvádí, že fakt, že národní orgány opomněly prohlásit za nepřijatelné listinné důkazy protistrany, je v rozporu s principem legality důkazů. Dovolává se přitom článku 6 odst. 1 Úmluvy, který stanoví, že:

„Každá osoba má právo, aby jeho záležitost byla projednána spravedlivě (...) soudem (...), který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích (...).“

20. Pokud jde o první část tvrzení, Soud připomíná, že shledal předběžné řízení o přijatelnosti kasační stížnosti souladným s článkem 6 odst. 1 (*Burg a ostatní proti Francii*, č. 34763/02, rozhodnutí ze dne 28. ledna 2003, ESLP 2003-II). Nadto uvádí, že stěžovatel měl přístup ke „zprávě o nepřípustnosti stížnosti z důvodu absence závažných důvodů“.

21. Pokud jde o druhou část tvrzení, Soud připomíná, že Úmluva neupravuje samotný režim důkazů, nemůže vyloučit z principu a *in abstracto* nepřijatelnost důkazu získaného v rozporu s národními předpisy; náleží národním orgánům, aby hodnotily obdržené důkazy jakož i relevanci těch, které si některá ze stran přeje předložit. Úkolem Soudu je zkoumat, zda řízení jako celek, způsob nakládání s důkazy nevyjímaje, bylo spravedlivé, tak jak předvídá článek 6 § 1 (viz např. *Mantovanelli proti Francii*, č. 21497/93, rozsudek ze dne 18. března 1997, § 34, Sbírka usnesení a rozhodnutí 1997-II). V souzené věci měl stěžovatel možnost namítat nezákonnost předmětných důkazů před národními soudy. Tento argument byla zamítnut v řízení, o jehož spravedlivosti není pochyb. Sporné faktury navíc nejsou jedinými důkazy, které měl soud k dispozici.

22. Z tohoto důvodu je tato část stížností zjevně neopodstatněná a musí být podle článku 35 odst. 3 písm. a) a odst. 4 Úmluvy odmítnuta.

II. K tvrzenému porušení článku 8 Úmluvy samostatně a společně s článkem 6 odst. 1 Úmluvy

23. Stěžovatel vyjadřuje svůj nesouhlas s tím, že národní orgány dovodily jeho otcovství k Éléonore P. z jeho nesouhlasu podrobit se testům DNA, jejichž podstoupení mu bylo nařízeno. Dovolává se článku 8 Úmluvy samostatně a v kombinaci s výše citovaným článkem 6 odst. 1. Článek 8 zní:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

24. Soud, vědom si právního posouzení věci, považuje za vhodné posoudit námitky stěžovatele výhradně z pohledu článku 8 Úmluvy.

25. Soud dospívá k názoru, že toto ustanovení se projevuje v případě stěžovatele ve dvou ohledech. Zaprvé, protože uznání nebo popření příbuzenského

vztahu se přímo dotýká identity muže či ženy, jejichž rodičovství je dotčeno (viz např. *Rasmussen proti Dánsku*, č. 8777/73, rozsudek ze dne 28. listopadu 1984, § 33, série A, č. 87; *I. L. V. proti Rumunsku*, č. 4901/04, rozsudek ze dne § 33, 24. srpna 2010, § 33; *Krušković proti Chorvatsku*, č. 46185/08, rozsudek ze dne 21. června 2011, § 18). A dále protože odběr krve, který je nezbytný pro vypracování posudku nařízeného národními orgány, je zásahem do fyzické integrity a protože genetické údaje o jednotlivci jsou součástí jeho intimní identity. Na tomto místě Soud připomíná, že dospěl k názoru, že „aspekty soukromého života zahrnují genetické informace“ (*S. a Marper proti Spojenému království*, č. 30562/04 a 30566/04, rozsudek velkého senátu ze dne 4. prosince 2008, § 71, ESLP 2008). Soud mimo jiné uvedl, že ochrana osobních údajů hraje zásadní roli ve výkonu práva na respektování soukromého a rodinného života chráněného článkem 8 Úmluvy (stejně usnesení, § 103; viz též *M. K. proti Francii*, č. 19522/09, rozsudek z 18. dubna 2013, § 35) a že odběr a uchovávání buněčných vzorků jakož i zjišťování a uchovávání informací DNA získaných z těchto vzorků představují zásah do výkonu práva na respektování soukromého života (*Perruzo a Martens proti Německu*, č. 7841/08 a 57900/12, rozsudek ze dne 4. června 2013, § 33). Soud taktéž uvedl, že odběr buňkálního vzorku za účelem zjištění DNA může sám o sobě představovat zásah do soukromého života (*Van der Velden proti Nizozemí*, č. 29514/05, rozsudek ze dne 7. prosince 2006, ESLP 2006-XV).

26. Soud dospěl k názoru, že se v daném případě aplikuje článek 8 Úmluvy a že uznání příbuzenského vztahu mezi Éléonorou P. a stěžovatelem národními orgány na základě jeho odmítnutí podrobit se genetickému znaleckému testování, jež mu bylo nařízeno, představuje zásah do výkonu práva stěžovatele na respektování soukromého života garantovaného tímto ustanovením.

27. Takový zásah je v rozporu s článkem 8 s výjimkou případů, kdy je takový zásah „předvídaný zákonem“, sleduje legitimní cíl či cíle ve smyslu odstavce druhého tohoto ustanovení, jehož dosažení je „nezbytné v demokratické společnosti“.

28. S ohledem na článek 340 občanského zákoníku, článek 11 občanského soudního řádu a na judikaturu kasačního soudu (viz výše § 14 – 16), je Soud toho názoru, že první z podmínek byla naplněna. Pokud jde o sledovaný cíl, jde o zajištění plného výkonu práva Éléonore P. na respektování jejího soukromého života, který zahrnuje nejen právo každého znát svůj původ (viz zejména *Pascaud proti Francii*, č. 19535/08, rozsudek ze dne 16. června 2011, § 48; *Jäggi proti Švýcarsku*, č. 58757/00, rozsudek ze dne 13. července 2006, § 25, ESLP 2006 X), ale také práva na právní uznání příbuzenského vztahu (viz např. *Menesson proti Francii*, č. 65192/11, rozsudek ze

dne 26. června 2014, § 46, ESLP 2014 /výňatky/). Takový cíl nepochybně spadá po pojem „ochrany práv a svobod jiných“ ve smyslu odstavce druhého článku 8.

29. Zbývá tedy posoudit, zda byl zásah „nezbytný v demokratické společnosti“, s tím že pojem „nezbytnost“ znamená, že zásah byl založený na naléhavé společenské potřebě a je přiměřený sledovanému cíli (viz např. *Negrepon-tis-Giannisis proti Řecku*, č. 56759/08, rozsudek ze dne 3. května 2011, § 61). Pro zodpovězení dané otázky musí Soud posoudit, ve světle celého případu, zda důvodu pro ospravedlnění zásahu byly přesvědčivé a dostatečné ve smyslu odstavce 2 článku 8; jeho úkolem přitom není suplovat úlohu národních orgánů, ale pouze prověřit z pohledu jejich souladu s Úmluvou rozhodnutí, která byla těmito orgány přijata (stejně usnesení, § 68; viz též, mimo jiné, *A.L. proti Polsku*, stížnost č. 28609/08, rozsudek ze dne 18. února 2014, § 66). K tomu dodává, že příslušná opatření garantující dodržování článku 8 v mezilidských vztazích spadá zásadně do prostoru pro uvážení členských států (viz např. *Pascaud*, op. cit., § 59; *A. L.*, op. cit., § 67), který je důležitý, pokud jde, tak jako v daném případě, o vyvažování konkurujících základních práv dvou jednotlivců (viz např. *Ashby Donald a ostatní proti Francii*, č. 36769/08, rozsudek ze dne 10. ledna 2013, § 40; *A.L.*, op. cit., § 68).

30. Podle Soudu je třeba předmětný případ posoudit ve světle věci *Mikulic proti Chorvatsku* (č. 53176/99, rozsudek ze dne 7. února 2002, ESLP 2002-I) a *Ebru a Tayfun Engin Çolak proti Turecku* (č. 60176/00, rozsudek ze dne 30. května 2006, § 95). V první z nich Soud uzavřel, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy, když národní orgány nerozhodly o žalobě stěžovatelky na určení otcovství, když se muž, jehož stěžovatelka označila za svého otce, odmítl podrobit nařízeným testům DNA. Soud připustil, že potřeba chránit práva třetích osob může vést k nemožnosti donutit je k podrobení se nařízeným testům DNA. Soud zároveň dospěl k závěru, že neexistence jakéhokoliv procesního prostředku, který by umožnil donutit předpokládaného otce podrobit se soudnímu příkazu, je v souladu s principem proporcionality pouze tehdy, existují-li jiné prostředky, které umožňují nezávislým orgánům rychle rozhodnout o žalobě na určení otcovství. K témuž závěru Soud došel taktéž v druhé věci, kdy zdůraznil, že „systém, který nezná žádné prostředky umožňující přinutit předpokládaného otce, aby se podrobil testům DNA, může být shledán souladným s povinnostmi vyplývajícími z článku 8 vzhledem k prostoru pro uvážení států“, ale že „zájem osoby, která se domáhá určení svého příbuzenského vztahu, musí být chráněn jinak, není-li možné otcovství určit na základě testů DNA“ a že „princip proporcionality vyžaduje, aby takový systém vyvodil důsledky z odmítnutí předpokládaného otce podrobit se zkoumání a rozhodl rychle

o žalobě na určení otcovství“ (§ 95). V těchto dvou věcech došlo ke konstatování porušení článku 8 Úmluvy z důvodu neschopnosti národních orgánů zabránit tomu, aby odmítnutí otce podrobit se testu DNA znemožnilo rozhodnout v řízení o určení otcovství.

31. Soud konstatuje, že postup francouzských orgánů je v souladu s touto judikaturou. Tyto orgány přezkoumaly žádost Éléonore P. i přes odmítnutí stěžovatele podrobit se znaleckému zkoumání, které mu bylo nařízeno, a rozhodly s ohledem na tuto skutečnost, jakož i na další skutečnosti plynoucí ze spisu. Odvolací soud v Paříži mimo jiné uzavřel, že skutečnost, že soud vyvodil závěry z odmítnutí otce podrobit se znaleckému zkoumání, nemůže být v rozporu s principem nedotknutelnosti lidského těla, neboť šlo pouze o jednu ze skutečností, na nichž je rozhodnutí založeno (viz výše, § 10 – 11).

32. Nejlepší zájem dítěte – na který výslovně odkazuje rozhodnutí ve věci *Mikulic* (§ 64 a 65) – samozřejmě hrál významnou roli při vyvažování zájmů v Soudem dříve rozhodovaných věcech (viz též zejména rozhodnutí *I.L.V.*, op. cit., § 42 a 43, a rozhodnutí *A.L.*, op. cit., § 65, týkající se žalob na popření otcovství). Nicméně v předmětné věci osoba, který se domáhala určení otcovství stěžovatele, Éléonore P., byla již v době podání žaloby zletilá. Zároveň, plyne-li z toho, že nejlepší zájem dítěte v souzené věci nehraje roli, nemění to nic na tom, že Éléonore P. má právo znát svůj původ a právo, aby byl její původ také právně uznán. Jde o práva odvoditelná z článku 8, která se s věkem nevytrácí (viz *Pascaud*, op. cit., § 65; *Jäggi*, § 40; viz též *Zaiet proti Rumunsku*, č. 44958/05, rozsudek ze dne 24. března 2015 /není v právní moci/). Narození a jeho okolnosti spadají do soukromého života dítěte a také dospělého podle tohoto článku (viz *Odièvre proti Francii*, č. 42326/98, rozsudek velkého senátu ze dne 13. února 2003, § 29, ESLP 2003-III; *Godelli proti Itálii*, č. 33783/09, rozsudek ze dne 25. září 2012, § 46).

33. Soud mimo jiné konstatuje, že národní orgány své rozhodnutí, že stěžovatel je otcem Éléonore P., nezaložily pouze na jeho odmítnutí podrobit se znaleckému testování, které mu bylo uloženo. Vedle podání stran a jejich tvrzení vzaly v potaz také další dokumenty a svědectví. Z rozhodnutí odvolacího soudu v Paříži ze dne 24. února 2011 vyplývá, že odmítnutí otce podrobit se testům DNA hodnotil jako „další okolnost ukazující na otcovství stěžovatele“ (viz výše § 11), která pouze potvrzuje již z jiných okolností částečně vyvozený závěr.

34. Za těchto okolností, pokud národní orgány s ohledem na odmítnutí stěžovatele podrobit se testům DNA, které mu byly uloženy za účelem stanovení jeho otcovství k Éléonore P., posoudily jako převažující právo na

respektování soukromého života Éléonore P. nad právem na respektování soukromého života stěžovatele, nepřekročily tím prostor pro uvážení, kterým disponují.

35. Z tohoto důvodu je i tato část stížnosti zjevně neopodstatněná a musí být odmítnuta podle článku 35 odst. 3 písm. a) a odst. 4 Úmluvy.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně
Prohlašuje tuto stížnost za nepřijatelnou.

(zpracovali JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D., a Mgr. Marina Grochová)

Rejstřík
rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku
k ročníku 2015 (XX)
Výběru důležitých rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva
pro justiční praxi z pohledu Nejvyššího soudu

Rozsudek ve věci:

Ashlarba proti Gruzii	LXXXI, str.5
Bljakaj a ostatní proti Chorvatsku	LXXXI, str. 14
Cannone proti Francii	LXXXIV, str. 55
Cestaro proti Itálii	LXXXIV, str. 13
Constancia proti Nizozemí	LXXXIV, str. 5
Delfi AS proti Estonsku	LXXXIV, str. 34
Dragojevič proti Chorvatsku	LXXXIII, str. 35
Elberte proti Lotyšsku	LXXXIII, str. 20
Furcht proti Německu	LXXXI, str. 40
Hansen proti Norsku	LXXXI, str.25
Chbihi a ostatní proti Belgii	LXXXIII, str. 5
Chinnici proti Itálii.....	LXXXIV, str. 26
Ivinovič proti Chorvatsku	LXXXII, str. 5
Konovalova proti Rusku	LXXXI, str.33
Lucky Dev proti Švédsku	LXXXII, str. 26
Matúz proti Maďarsku	LXXXII, str. 14
Peltereau-Villeneuve proti Švýcarsku	LXXXI, str. 50
Trabelsi proti Belgii	LXXXII, str. 43
Ulrich Fuchs proti Německu	LXXXIII, str. 47
Vasilescu proti Belgii	LXXXI, str. 56
Zubarev proti Rusku	LXXXIII, str. 56

**Výběr důležitých rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva
pro justiční praxi z pohledu Nejvyššího soudu**

Vydává Nejvyšší soud v nakladatelství Novatrix s. r. o.

Předseda redakční rady: Prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.

Členové redakční rady: JUDr. Antonín Draštík, Mgr. Aleš Pavel, JUDr. Lubomír Ptáček, JUDr. Vít A. Schorm, JUDr. Pavel Simon, Mgr. et Mgr. Katarína Šipulová.

Nakladatelská redakce: Jaroslav Šprongl

Sazba: MARSA s.r.o.